

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

Številka 4 / 2018

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 17, številka 4 / 2018
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Aleš Kuhar, Brane But, Jožef Gregorc, Matjaž Mihelčič, Metka Pavšič, Safet Baltič, Slavica Bukovec Zupanič

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranja nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo, prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev, strokovnjakov vseh podpornih služb in drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====
Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahteva jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestili avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščitena z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

UVODNIK: Novoletna poslanica, predstavitev in vizija novega tajnika ZDSSS

Štefan Kušar

AVTOPORTRET: Franci Pungertnik

Pokazati moraš več kot drugi, da izničiš slabovidnost.

POPOTNIŠKI UTRINKI: Camino prehodil s pomočjo psičke Bibe

Martin Močnik

INTEGRACIJA: Za slabovidnega kuharja je delo v menzah primernejše kot v restavracijah »a la carte«

Slavica Bukovec Zupanič

INVALIDSKO VARSTVO: Spremembe Zakona o socialnovarstvenih prejemkih in Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev

Brane But

STROKOVNO: Ali imajo lahko tudi slabovidni sindrom Irlen?

Si predstavljate, da bi lahko lažje gledali?

Mag. Nina Čelešnik Kozamernik, certificirana presojevalka Irlen

PAMETNI TELEFONI: Opis nastavitve bralnika zaslona Voice over

Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: Izboljšajte lokacijo na telefonu, Kako poskrbimo za svojo zasebnost v brskalniku Chrome

Brane But

OGLASNA DESKA: Feelif tehnologija, ki omogoča slepim in slabovidnim čutiti digitalne oblike

Marino Kačič

NOVIČKE: Na voljo veliko število elektronskega gradiva za osebe z okvaro vida, RTV omogoča na TV zvočne podnapise za slepe in slabovidne, Konec podpore za Skype 7, WCAG 2.1 posvojil evropski standard EN 301 549 za IKT, Bo Gutenberg podvržen neodvisni reviziji dostopnosti?

Aleš Kuhar in Jožef Gregorc

MEDNARODNE NOVICE: Evropski akt o dostopnosti, EU ratificirala Marakeško pogodbo, Japonska pristopila k Marakeški pogodbi, ZDA napravile ogromen korak za izpolnitev Marakeške pogodbe, Mednarodna federacija knjižničnih združenj (IFLA) izdala priročnik za implementacijo Marakeške pogodbe

Marino Kačič

UVODNIK: Novoletna poslanica, predstavitev in vizija novega tajnika ZDSSS

Avtor: Štefan Kušar

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Spoštovani bralci revije RIKOSS,

Glavni in odgovorni urednik revije Rikoss me je zaprosil za kratek uvodnik, v katerem bi se predstavil kot novi tajnik Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Kot je novica med bralci in tudi drugimi uporabniki programov ZDSSS zaokrožila, naj le natančneje zapišem, da me je upravni odbor Zveze na svoji seji dne 7.9.2018 imenoval za novega tajnika Zveze s pričetkom 4-letnega mandata dne 15.9.2018.

Nekateri ste se se z mojim imenom in delovanjem že srečali, saj že več kot 19 let profesionalno delujem na področju invalidskega varstva. Svojo strokovno pot sem pričel kot prostovoljec pred več kot 26 leti v Združenju multiple skleroze Slovenije. Po končanem študiju sem leta 1999 svojo poklicno pot nadaljeval v Združenju na delovnem mestu zbiratelja sredstev, kot vodja komunikacij in razvoja. Po 5 letih uspešnega zbiranja sredstev sem nadaljeval v Nacionalnem svetu invalidskih organizacij Slovenije kot glavni tajnik, kjer sem deloval skoraj 9 let. V vmesnem obdobju sem kratek čas delal v gospodarstvu, vendar svoji usodi in poklicanosti za delo z invalidi nisem mogel ubežati, tako da sem vrnil na področje financiranja invalidskih in humanitarnih organizacij kot direktor Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v RS za skoraj 6 let. V kratkem obdobju enega leta prijave na Zavodu za zaposlovanje RS sem imel čas za dokončanje specialističnega študija Karitativnega dela ter dodatno opravil 2 strokovna izpita (strokovni izpit na področju socialnega varstva ter upravnega postopka), česar brez podpore moje žene in treh otrok ne bi zmožel.

V zaključku mojega programa dela ob prijavi na delovno mesto tajnika Zveze sem zapisal ključno vodilo pri mojem delovanju kot tajnika Zveze in sicer; nadaljevati s kakovostnim delom zveze, ohraniti vse dobre posebne socialne programe v korist slepih in slabovidnih ter razvijati delo na področjih, ki so vredna izboljšav.

Te besede so zagotovo presplošne, da bi lahko razbrali, kakšne so moje ugotovitve po dveh mesecih delovanja kot tajnika Zveze. Lahko rečem, da bo morala Zveza v prihodnje narediti strateški premislek o svoji dolgoročni prihodnosti. Leta 2020 bomo obeleževali stoletnico delovanja. To je odlična časovna prelomnica, ko lahko skupaj premislimo in osvežimo programe, aktivnosti, ki jih izvajamo, se odpremo širši družbeni stvarnosti, se prenovimo in postavimo temelje za prihodnja desetletja.

Tako v okviru stote obletnice delovanja načrtujemo niz celoletnih dogodkov z osrednjo prireditvijo 7.11.2020, za katero želimo, da bi jo prenašala Radio Televizija Slovenija. Posebna komisija Zveze bo pripravila izdajo monografije, ki bo pregled dosedanjega dela Zveze in razkritje prihodnjih načrtov. Mogoče bomo imeli možnost pogledati, ali bi bilo smiselno osvežiti grafično podobo Zveze, v sodelovanju z Banko Slovenije izdati priložnostni kovanec iz žlahtne kovine, v sodelovanju s Pošto Slovenije raziskati možnost izdaje priložnostne reliefne znamke, prenoviti različne zloženske in publikacije z namenom osveščanja javnosti. Poskušali bomo pridobiti že izdelane videospote, s katerimi želimo opozoriti na potrebno ustvarjanja dostopnega informacijskega in gibalnega okolja za slepe in slabovidne, predvsem pa na enakopravnost in enakost slepih in slabovidnih na vseh področjih življenja, dela, ustvarjanja, izobraževanja in usposabljanja. Ob izpolnitvi vseh naštetih področij lahko osebni razvoj slepe in slabovidne osebe v večji meri vodi v samostojnost, tako ekonomsko, kot socialno.

Lotili se bomo prenove aktov in si utrdili sloves, ki o Zvezi kroži med invalidskimi organizacijami, da smo med najbolj urejenimi invalidskimi organizacijami. Na decembrski seji bomo že obravnavali 2 popolnoma nova pravilnika, ki urejata področje nagrajevanja kulturno-umetniških ustvarjalcev ter skrb za ohranjanje dostojanstva zaposlenih na Zvezi, obravnavali pa bomo tudi 2 prenovitvi aktov; in sicer akta, ki ureja upravljanje zbirke osebnih podatkov rednih članov MDSS in Zveze ter akta, ki ureja sredstva Sklada Milice Abram. Pričakujem, da bo upravni odbor komisiji za akte naložil pregled še ostalih obstoječih aktov, po potrebi pa bomo sprejeli še kakega, da uredimo delo Zveze na večini področij.

Intenzivno se bomo ukvarjali s predlogom Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, saj se sprememba nanaša na novosti iz Marakeške pogodbe o zaščiti avtorskih pravic, ki jo je tudi EU komisija podpisala ter vključila v svoj pravni red. Pričakujemo določeno skrb s strani nosilcev avtorskih pravic, zaradi naše pravice do predelave avtorskih del v oblike, ki so dostopne slepim in slabovidnim, vendar prvi stiki z organizacijami, ki ščitijo avtorske pravice, kakor stiki z Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo, kažejo na posluš naštetih institucij, pri čemer bomo na drugi strani morali mi na Zvezi poskrbeti za ustrezno zaščito pretvorjenih del, da ne bo prišlo do nepooblaščenega kopiranja in distribuiranja prilagojenih del. Zagotovo bomo morali znotraj Zveze nagovoriti tudi razvojno možnost spremembe statusa Knjižnice slepih in slabovidnih Minke Skaberne iz knjižnice, ki je popolnoma v lasti in upravljanju pravne osebe zasebnega prava z neko vrsto koncesije v pravno osebo javnega prava nacionalnega pomena in ekonomsko vključitev celotne knjižnice v sistem javnega financiranja, pri čemer bo treba paziti na odločujoč vpliv predstavnikov slepih in slabovidnih pri razvoju in upravljanju takšne institucije.

Veliko več pozornosti kot v preteklosti želim posvetiti tudi programom in aktivnostim na področju zbiranja sredstev za potrebe izvajanja programov in delovanja Zveze. Tukaj bi bilo zagotovo smiselno v višji meri izkoristiti možnosti odstopanja dela

dohodnine fizičnih oseb Zvezi in MDSS (0,5% dohodnine lahko fizične osebe namenijo različnim društvom), pri čemer nimam v mislih samo odstop s strani slepih in slabovidnih, ki so zaposleni, ampak svojce, prijatelje, sosede, znance in kolege naših članov. Samo predstavljajte si potencial iz tega vira sredstev, če bi lahko v povprečju prepričali do 4 osebe na vsakega našega člana, da del dohodnine nameni za potrebe MDSS ali Zveze.

Eno od ključnih področij iz moje vizije delovanja Zveze v prihodnje pa je odpiranje Zveze zunanjim osebam, tako na področju izvajanja programov za mlajše osebe s slepoto med 20 in 40 letom starosti, kot tudi odpiranje naših zmogljivosti in objektov zunanjim uporabnikom z namenom ekonomične rabe naših objektov ter racionalnega upravljanja z nepremičninami. Na tem zadnjem omenjenem področju bo posledično treba opraviti določene analize obstoječega stanja, nato pa pripraviti novo cenovno politiko, upoštevajoč, da so zmogljivosti prednostno namenjene rabi slepih in slabovidnih članov MDSS in Zveze ter reorganizirati področje ohranjanja zdravja z namenom ustvarjanja prihodkov, ki omogočajo vzdrževanje objektov in nadaljnji vsebinski razvoj.

V nobenem primeru pa ob vsem naštetem ne smemo izpred oči izgubiti fokusa na socialnem položaju slepih in slabovidnih, ki je vezan na vrsto pravic iz področne zakonodaje socialnega, invalidskega, pokojninskega in zdravstvenega varstva. Tudi slepi in slabovidnih invalidi morajo imeti možnost sodelovanja pri izboljšanju gospodarsko socialnih razmer, ne samo ene privilegirane skupine, kot so npr. upokojenci. Že na področju uveljavljanja pravic iz naslova Zakona o osebni asistenci nam sogovorniki (Zagovornik načela enakosti, predstojniki Direktorata za invalide Ministrstva za delo, družino, socialo zadeve in enake možnosti) na najvišji ravni priznavajo sistemsko krivico, ki se nam je zgodila v primerjavi z drugimi skupinami invalidov. Ob priznanju storjene krivice so vsi obljubili, da bodo naše zahteve upoštevane ob prvi spremembi in dopolnitvi Zakona o osebni asistenci, ki se bo zgodila razmeroma kmalu, saj zakon z uveljavitvijo 1.1.2019 prinaša več izvedbenih vprašanj kot odgovorov. Kot lahko razumete, sem izpostavil samo eno odprto področje. Kje je še vseh ostalih več kot 70, kolikor je različnih zakonov in predpisov, ki urejajo življenje in delo slepih in slabovidnih.

Vključno s celostno rehabilitacijo slepih in slabovidnih, ki se je v nekakšnih sramežljivih obrisih spomladi letos ponovno obudila. Temu področju bomo prav tako posvetili posebno pozornost, saj so slepi in slabovidnih tako kot ostale skupine invalidov potrebni celostnega pristopa pri rehabilitaciji z namenom aktivne vključitve v vsa področja življenja.

Naštel sem samo nekaj vsebin, ki jih bomo nagovarjali skupaj s člani upravnega odbora in skupščine Zveze v okviru delovanja organov Zveze v prihodnjih mesecih in letih. Za vse našete dejavnosti pa si želim, da bi rezultirale v zanimivi, sveži in prenovljeni Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki bo vzor ne samo drugim

invalidskim organizacijam, ampak drugim organizacijam na področju invalidsko-socialnega varstva.

Ob koncu leta pa mi dovolite, da vam v prihajajočih prazničnih božičnih dneh zaželim obilo veselja, miru in prijetnega druženja z najdražjimi, v novem letu 2019 pa si želim skupaj z vami osebnih uspehov, razvoja ZDSSS, predvsem pa zdravja, spoštovanja in potrpljenja, da bomo skupaj vse naštetu zmogli opraviti.

Vaš tajnik Štefan Kušar

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: Franci Pungertnik

Pokazati moraš več kot drugi, da izničiš slabovidnost

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

V tokratnem avtoportretu se vam predstavlja mož in oče, ki se s slabovidnostjo sooča že od rojstva. Kljub temu, da mu je predstavljala veliko oviro, je z močno voljo in podporo družine vztrajal v času šolanja v domačem okolju, se kasneje zaposlil in si ustvaril družino. Uporablja računalnik, elektronsko in klasično lupo. V prostem času rad prebira knjige in uživa v krogu najdražjih. Največ mu pomenita njegova družina in dom.

»Dečla bo!«, »Nje, pob bo!«, sta se pred skoraj petdesetimi leti prepirala moj deset let starejši brat in nekaj mlajša sestra, pri tem vlekla za kljuko vrat vsak iz ene strani, dokler ni kljuka odletela in tako obeležila moje rojstvo v zgornjih prostorih naše domače, dvesto let stare hiše, kjer sem se rodil. Tako sem že z rojstvom prinesel cirkus v naš dom. Odraščal sem na majhni kmetiji, v eni od

hribovskih vasi v okolici Šoštanja. Oče rudar in mati gospodinja sta nas vzgajala ob delu in igri. Hvaležen sem staršema, da sta nam vsadila ljubezen do zemlje in dela, saj sem v otroštvu spoznal ves postopek pridelave kruha, od setve do žetve in od mlačve do peke. Za prav posebno dimenzijo vzgoje pa je poskrbel naš stari ata, pri katerem sem si ob dolgih zimskih večerih krajšal čas z igranjem kart in poslušanjem zgodb iz njegovega življenja. Kadar mu ni bilo do moje razposajenosti, pa je vzel v roke staro knjigo o Jezusovem križevem potu in s počasnim in glasnim branjem vršil evangelizacijo.

Kar pomnim, vidim slabo, nekje med pet in osem odstotkov, pravijo zdravniki. Pri treh letih je mama opazila, da nekaj z mojimi očmi ni v redu. Odpeljala me je k okulistu na pregled. Ker na prvi pogled ni opazil nobenih posebnosti, me je na materino prošnjo, češ da ima fant v očeh neko piko, pregledal še enkrat. Ugotovil je, da imam sivo mreno na obeh očeh in da bo potreben operativni poseg. Pri šestih letih sem imel prvo operacijo na obeh očeh. Poseg so ponovili čez leto dni, zato sem začel šolo obiskovati leto kasneje. Do šole sem imel štiri kilometre pešačenja skozi gozd, kjer sem med ptičjim petjem in žuborenjem potočka neznansko užival. V šoli pa je bilo precej težje. K sreči je bilo učencev malo, saj sta bila združena po dva razreda skupaj. Prvi in drugi ter tretji in četrti razred. Čeprav sem sedel v prvi vrsti, na šolsko

tablo nisem videl. Zato je učiteljica poklicala v šolo moje starše in predlagala, naj začnem obiskovati pomožno šolo, češ da nič ne vidim. Oče se je temu odločno uprl. Povedal je nekaj krepkih, ki niso primerne za te vrstice, učiteljici pa svetoval, naj da mojo klop čisto pred tablo. In tako je tudi bilo. Sedel sem meter pred tablo, na katero še vedno nisem videl. Prepisoval sem tako, da sem stopil do table, z nosom prebral stavek ali dva, to prepisal in tako naprej. Pripomočkov nisem imel. Saj jih moji starši niso poznali. A sem kljub temu uspešno nadaljeval s šolanjem. Vsako leto je okulist vprašal, s kakšnim uspehom sem končal razred. In vedno mi je predlagal, naj se prešolam v Zavod za slepo in slabovidno mladino, česar sem se zelo bal. Ta strah me je spremljal vsa osnovnošolska leta, ki pa sem jih končno vendar le preživel med vrstniki v domačem kraju.

Učitelj Franc Hudomal je mojim staršem predlagal, da bi bil zame primeren poklic telefonista. To se je nekako vcepilo vame, da sem tudi sam začel razmišljati v to smer, čeprav nisem imel niti pojma, kaj to je. Sam bi najraje postal kmet, saj sem v tem plemenitem poklicu videl svobodo, samostojnost, ustvarjalnost in sožitje z naravo. A sem zelo hitro ugotovil, da to ne bo šlo, saj je vid pri uporabi strojev zelo pomemben in je lahko rokovanje s temi napravami smrtno nevarno. To vem iz lastnih izkušenj, kjer se je, hvala Bogu, vse srečno izteklo. Zato sem odšel v srednjo šolo v Center slepih in slabovidnih v Škofjo Loko, kjer sem končal triletni program administrativni manipulant.

Po šolanju sem se za dobo dvanajstih let zaposlil kot telefonist v tedanjem trgovskem podjetju Kovinotehna v Celju. Ker je bila služba štirideset kilometrov oddaljena od mojega doma, sem se moral preseliti in osamosvojiti. To so bila leta, ko sem imel zase veliko časa in sem se lahko posvečal različnim hobijem. Bil sem precej aktiven v celjskem Društvu slepih in slabovidnih, kjer sem vodil sekcijo za šport in rekreacijo. Veliko sem planinaril in kolesaril. Pretekel sem več maratonov. Dvakrat tudi maraton Celje – Logarska dolina, dolg 75 km. Nekaj sezon pa sem sodeloval v KUD Zarja Trnovlje, kjer sem se preizkusil v amaterskem gledališču. Vseskozi pa mi je ljuba družba knjig.

V meni je zorela želja, da bi si ustvaril družino in dom. In to se je zgodilo, ko sem spoznal dekle Sonjo, s katero sva se pred sedemnajstimi leti poročila. Ker je živela v Ljubljani, sem se zopet preselil. Ravno v tem času je Merkur iz Kranja kupil naše podjetje, zato se je pojavila idealna priložnost za selitev. Nekaj časa sem zatem opravljal službo telefonista in receptorja v Merkurju v Naklem, nato pa sem se zaposlil v Mestni občini v Ljubljani, kjer sem že šestnajst let, od tega sem osem let v dežurni pisarni Mestnega redarstva. Predvsem sem v stiku z občani, sicer pa vodim razne evidence, skrbim za opremo in zadolžujem in razdolžujem redarje, ki odhajajo in se vračajo v bazo ... V poslovnem svetu je pač tako, da si prisiljen kosati se z videčimi sodelavci. To ni lahko. Pokazati moraš več kot drugi, da izničiš slabovidnost, postaneš bolj enakovreden. Iz sebe moraš iztisniti več moči, več kvalitete, predvsem pa več napora in energije. Oziroma, če povem drugače, videčim sotrpinom se ni

treba toliko truditi kot tebi, saj so z manjšim naporom lahko enakovredni ali boljši od tebe. Sicer pa imam z vsemi sodelavci odlične in korektne odnose.

Pri verskem časopisu Sodelavci v ljubezni, ki ga izdaja Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, sodelujem s pripravo intervjujev o slepih in slabovidnih. Všeč mi je, da lahko predstavljam člane, ki drugače nimajo možnosti in priložnosti povedati kaj o sebi. Prav vsi pogovori so zanimivi in škoda bi bilo, če jih ne bi podelili z bralci. Pri tem sta mi v veliko pomoč moja žena in urednica časopisa, ga. Albina. Pred nekaj leti sem začel sodelovati pri župnijski Karitas. Kar malo sem razočaran, da je to delo pripravljeno opravljati tako malo mladih. Težko mi je, ko gledam polne lokale zdolgočasenih in tarnajočih ljudi, katerih življenje bi lahko bilo veliko lepše, če bi storili kaj dobrega za sočloveka.

Nekaj let sem sodeloval kot prostovoljec pri zaupnem telefonu Samarijan. Ob stiskah ljudi sem bil dostikrat zelo pretresen. Spričo trpljenja ljudi sem se čutil zelo nemočnega, saj največkrat zanje nisem mogel storiti nič drugega, kot empatično poslušati.

Moj zvesti spremljevalec je lupa. Navadna klasična lupa s sedemkratno povečavo, ki jo lahko vtaknem v kakršnikoli žep. Odporna je pred vremenskim vplivom in drugimi poškodbami. Je zelo praktična in v njeni družbi sem večkrat prebedel večji del noči ob knjigah. Sicer pa uporabljam še elektronsko lupo, ki je sicer krasen pripomoček, vendar je precej nerodna in z njo sem precej bolj počasen pri branju. Ima pa odlično možnost, da lahko fotografiram razne podatke v službi ali ceno izdelka v trgovini, ki je na najnižji ali pa na visoki polici, in z njeno pomočjo ugotovim podatke o artiklih. V veliko pomoč mi je mobilni telefon. Z njim lahko najdem želeno točko s pomočjo navigacije, fotografiram podatke na sestankih v službi ali v šoli, jih kasneje povečam in preberem. Najbolj pa se poslužujem računalniškega programa SuperNova, ki mi poljubno poveča vse, kar je na računalniškem zaslonu. Tako sem lahko samostojen pri uporabi računalnika. Uporabljam ga vsak dan. Veliko v službi in manj doma. Z njim sem se spopadel pred približno petindvajsetimi leti, ko sem ugotovil, da je zadeva koristna in praktična pri pisanju, oblikovanju, shranjevanju dokumentov in ne vem čem še. Zato sem se udeležil nekaj tečajev na lastno pobudo. Ta znanja in izkušnje so mi kasneje v službi prišle še kako prav.

Z ženo imava sina Marka, ki je že mladostnik in nama je v veliko veselje. Pred dobrim desetletjem pa nama je uspelo kupiti stanovanje z nekaj zemljišča ob robu Ljubljane, kjer imamo svoj vrt. Na njem pridelamo nekaj sadja in zelenjave, predvsem pa uživamo v stiku z naravo in drug ob drugem.

[Na vrh](#)

POPOTNIŠKI UTRINKI: Camino prehodil s pomočjo psičke Bibe

Avtor: *Martin Močnik*

Urednica rubrike in lektoriranje: *Metka Pavšič*

Pošlji komentar

Tokratni potopis nam predstavlja izjemen uspeh Martina Močnika, ki je sam, s pomočjo psa – vodičke Bibe prehodil slovito romarsko pot Camino. V potopisu nam spregovori o pripravah, svojem vidu, težavah na poti, kako jih je reševal, načinu hoje...

Smo skupina sopohodnikov iz Društva upokojencev Mengeš. Pred tremi oziroma štirimi leti smo prehodili vse štiri krake slovenske Jakobove poti. Takrat sem prvič slišal za slavni Camino. Nekateri člani društva so se pogovarjali, da bi to pot radi prehodili, vendar zaradi različnih razlogov želje niso mogli uresničiti. Takrat mi je prišlo na misel; zakaj pa je ne bi za vse prehodil jaz?

Z Bibo sva več kot tri leta skoraj vsak dan prepeščila med dvajset in petindvajset kilometrov, največkrat za domačo Kamniško Bistrico. Poleg rednih sobotnih obiskov gora, sva velikokrat šla peš iz Domžal čez Dobeno na Rašico in seveda tudi nazaj. S pomočjo Bibinega inštruktorja Marka Bručana sva »osvobodila« tudi Šmarno goro in še in še. On in njegovo društvo Center za terapijo s pomočjo živali mi je bil tudi največja podpora. Veliko je pomagala tudi Zdenka Tomažič, tajnica MDSS Ljubljana. Za uspešno izvedbo projekta se moram zahvaliti tudi številnim donatorjem. Vsem se res iskreno in globoko zahvaljujem. Brez njihove srčnosti bi z Bibo na poti še kako »tenko piskala.« Z Bibo sva eno že nekoliko več kot 7 let. To je bila ljubezen na prvi dotik. Ko mi je Bibo pripeljal njen inštruktor Marko, mi je v trenutku, ko je odprl prtljajnik, skočila v naročje. Od takrat naprej sva neločljiva. Biba je fenomen. Je neuničljiva. Dokler sem jaz v pogonu je tudi ona. Nikoli ne omaga. Je pa res, da sva se kar tri leta pripravljala na Camino. In konec koncev je hoja za Bibo naraven način premikanja.

Oslepel sem pred enajstimi leti, zaradi prepozno odkrite hude sladkorne bolezni. Ko so se začele težave z očmi sem izgubil vid v rekordnih osemnajstih mesecih. V tem času sem imel kar sedemindvajset operacij na obeh očesih. Vsakih deset do štirinajst dni so »prčkali« po mojih očeh. Vendar neuspešno. Oči so bile že preveč uničene. Tudi alternativa z nekimi ameriškimi injekcijami ni mogla več pomagati. Injekcije so mi dajali najprej ob oko, potem pa direktno v oko. A zastonj. Trenutno imam na dobro oko še VELIKA dva odstotka vida. Oftalmologi mi napovedujejo prej ali slej popolno temo.

Največ skrbi sem imel kako priti na izhodišče Camina v Franciji in kako se vrniti domov. To je bil nenazadnje skoraj najlažji del poti. Z Bibo sva od znotraj raziskala kar šest letališč. Kot ptiča sva »prefrčala« kar 4800 milj. Pravzaprav je bil to še najlažji del operacije. Ko enkrat kupiš letalske karte imaš na vseh letališčih asistenco. Takole je šla najina pot; tja sva šla z Brnika, čez Pariz do Biarritza, kraja na jugozahodu Francije. Na letališčih sva imela vsepovsod asistenco letalskih služb. Od Biarritza do Saint Jean Pied de Port sva najela taxi. Od tam pa do Santiaga de Compostela - 841 kilometrov - peš. Santiago de Compostela - letališče – Santiago - lokalni avtobus. Santiago, čez Madrid do Benetk - letalo. Letališča asistenca. V Benetkah pa me je na letališču pobral Go Opti in me dostavil direktno na domači prag. Ja, na koncu je bil to najlažji del poti.

Preden sem šel na pot sem si v zvezek s pomočjo Google prevajalnika v kar petih jezikih napisal nekaj najbolj pomembnih stavkov, fraz in besed. Med samo potjo pa sem si ustvaril najnovejši Esperanto. Imenoval sem ga martinščina. Jezik je bil sestavljen iz korejščine, nemščine, švedščine, italijanščine, angleščine, francoščine, španščine in še marsikaterega drugega jezika. V glavnem smo se s to martinščino dogovorili vse. Če pa je bil kje problem sem poklical Marka Bručana. Razložil sem mu kaj bi rad, on pa se je kar preko telefona dogovoril oziroma prevedel vse, kar sem želel povedati.

Ne samo puščice, tudi školjke imenovane Jakobinke so nama bile znamenja, da sva na pravi poti. Biba ima fenomenalno sposobnost vodenja. Ker na tej poti nisi nikoli sam, se je Biba vsako jutro priklopila kakšni skupini romarjev. Potem je hlačala za njimi. Če so hodili prepočasi ali prehitro se je priključila drugi skupini. Imela sva same dobre izkušnje, tako z romarji kot z domačini. Če so videli, da rabiva pomoč, so pristopili in nama pomagali. Najbolj sem bil razočaran tam, kjer so prenočišča vodile nune oziroma redovnice. Niso nama dovolile, da bi prenočila v njihovih poslopih. Njihova utemeljitev je bila, da je Biba pes in le ti nimajo duše. Halooo, če Biba nima duše, kdo jo potem ima? In konec koncev so negirale svojega šefa. Če je Bog res ustvaril vse živo in mrtvo je tudi Biba božja stvaritev. A ni tako? Čisto nekaj drugega pa so bili frančiškani. Oni so Bibo in mene nosili skoraj po rokah. A kaj, ko sem na sami poti naletel na premalo prenočišč v oskrbi frančiškanov. No, eno od dejstev, da je poleg martinščine dobro znati vsaj še en svetovni jezik je namreč naslednje. Zaradi ne sprejemanja Bibe v Albergih sem zapravil za prenočišča več kot sem načrtoval. Iskati sem jih moral pri zasebnikih pri katerih so namestitve mnogo dražje.

Za Bibo sem imel vso hrano s seboj, jaz pa sem jedel kar sem kje našel. Na poti sem jedel večinoma banane in sendviče s pršutom (to je bilo edino od hrane, kar sem znal naročiti po špansko). Zvečer pa, če je bilo le možno, sem pojedel nekaj toplega. Naučil sem se tudi dve novi španski besedi; sekadora in lavadora. Pranje in sušenje. Vsake dva dni sem si privoščil to tako imenovano »razkošje«. Dal sem si namreč oprati in posušiti vso obleko, ki sem jo potreboval.

Za skoraj 250 odstotkov sem presegel nenapisano pravilo, da mora nahrbtnik tehtati le deset odstotkov telesne teže pohodnika. Moj »rukzak« je na začetku poti tehtal 34,8 kilogramov (vsaj tako je pokazala tehtnica na letališču). Od tega je bilo dvajset kilogramov Bibine hrane in opreme. Ostalo pa moje.

Veliko pohodnikov je bilo ožuljenih. Jaz k sreči na celotni poti nisem imel niti enega samcatega žulja. Dobra obutev, izkušnost, dobra kondicija in še kaj.

Najtežje je bilo prvi dan. Pireneji so mi dali »tinto piti«. Griček, visok malo čez 2200 metrov, na tem prelazu sem dobil ozeblino, sončarico in še kaj. Malenkostnih sedemindvajset kilometrov sva z Bibo hodila štirinajst ur, brez počitka. Tri korake naprej, za dva koraka naju je vrgel bočni veter pa nazaj. Nisem se upal ustaviti, ker bi kljub dobri opremi zmrznil. Takoj drugi dan so Pireneje zaprli za romarje. Za naju z Bibo prepozno. Že sva bila v Španiji. Ozeblino, sončarica, zakuhal sem, tresel sem se kot šiba na vodi, bruhal... Skratka, hotel sem obupati. Bil sem na tem, da pokličem Marka Bručana, da pride po naju in naju odpelje domov. Toda Biba je trmasta, Martin pa še bolj. Kljub sončarici in ozeblinam sva zjutraj nadaljevala pot. Že prvih pet dni sva prepešala več kot dvesto kilometrov. Sončarica je popustila. Bruhanja ni bilo več. Ozeblino pač. Problem so bili samo mezinci in prstanci na nogah. Na levi »hodki« je mezinec poleg »nagravžne« barve začel tudi sumljivo zaudarjati. Vendar se še zmeraj nisva predala. Tempo pohoda sva celo povečala. Razen omenjenih Pirenejev sva imela z vremenom srečo. Enkrat je začel dež ravno, ko sva za tisti dan zaključila pohod in že na koncu, v Santiagu, naju je opralo babje pšeno.

841 kilometrov (oba GPS-a sta toliko pokazala) sva z Bibo prehodila v dvaindvajsetih dneh. Na dan sva hodila od deset do dvanajst ur. Povprečno štirideset kilometrov dnevno. Najmanj čez Pireneje, sedemindvajset kilometrov na dan, največ pa nekajkrat po osemindvajset kilometrov na dan. Vsaki dve uri sva si vzela polurni, do 45 minutni odmor.

Španija je lepa. Je kombinacija naših Goriških Brd, Vipavske doline in Koroške s Štajersko. Je pa definitivno, razen mogoče tistega kraka po Prekmurju, iz Hodoša proti Ljubljani, slovenski Camino veliko težji. Španski Camino, razen Pirenejev, če ne pretiravaš dnevno s kilometri (maksimalno do 25km na dan) je dejansko, v resnici sprehod.

Na poti se je potrdilo moje prepričanje, da je več kot 99 odstotkov ljudi dobrih in zmeraj pripravljenih pomagati. Lep primer je bilo npr. mesto Burgos. Da ga prehodiš je dolg okoli štirinajst kilometrov. Midva z Bibo sva glede orientacije imela največ problemov v večjih mestih. Ker tam hodijo ljudje v službo, šolo, ..., Biba ni vedela kateri skupini se naj priključi. Nekaj časa je po Burgosu šlo, potem sva pa bila popolnoma izgubljena. Najino nemoč je nekaj časa opazoval domačin. Pristopil je k nama. Vprašal je, če nama lahko pomaga. Potem naju je spremljal čez več kot

polovico novega Burgosa, cel stari del mesta (več kot devet kilometrov) in na koncu Burgosa usmeril Bibo v pravo »rajdo.« Še danes sem mu hvaležen. Brez plačila, samo »thank you«.

Naj ob koncu dodam; Martin je zanimiv tip. Če nima izziva dela neumnosti. Ja imam že nekaj novega v glavi, a tega ne smem povedati. Tako potihoma Martin sanja o raftingu na Tari. Tistem, ki traja kar štirinajst dni. Vendar je Bibin inštruktor Marko striktno proti. On je tudi svetovno priznan reševalec s pomočjo psov (potresi...) in reševali so tudi na Tari. Šele po mesecu dni so našli trupla raftarjev. Takega zaključka si prav gotovo ne želim.

Na vrh

INTEGRACIJA: Za slabovidnega kuharja je delo v menzah primernejše kot v restavracijah »a la carte«

Pogovor z Dejanom Pircem – vodjem kuhinje v vrtcu Cerknica

Avtor: Slavica Bukovec Zupanič

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Nemalokrat slišimo, da se slabovidne osebe pritožujejo, češ, da so v primerjavi s popolnoma slepimi v zapostavljenem položaju; tako pri razumevanju njihovih težav, pa tudi sicer, ker še pač nekaj vidijo. Da bi vsaj malce popravili ta vtis, vam tokrat predstavljamo slabovidnega Dejana, njegovo delovno področje ter na kakšen način premaguje ovire v poklicu, ki je zares prava redkost med osebami z okvaro vida.

»Za začetek te prosim, da se na kratko predstaviš našim bralcem.«

»Sem Dejan Pirc in prihajam iz Nove vasi na Blokah, torej z Bloške planote blizu Cerknice. Star sem 34 let in sem zaposlen v vrtcu Cerknica kot vodja kuhinje. Prve štiri razrede sem obiskoval v domači osnovni šoli, od petega razreda dalje pa sem zaradi slabega vida šolanje nadaljeval v nekdanjem Zavodu za slepo in slabovidno mladino, danes Center IRIS. Po končani osnovni šoli sem se odločil za poklic kuharja ter se vpisal na Srednjo šolo za gostinstvo in turizem v Ljubljani, kjer sem končal program 3 + 2 ter dobil naziv gostinski tehnik. Takoj po maturi sem se tudi zaposlil kot kuhar v vrtcu v Cerknici.«

»Kakšne pa so tvoje težave z vidom in katera bolezen te spremlja še poleg njih?«

»Že od rojstva sem slaboviden, imam nistagmus in albinizem. Nekatero pigmentno plati se pri meni očitno niso dovolj razvile in od tod bi naj izvirala tudi slabovidnost. Ostanka vida je slabih 20 %.«

»Imaš zaradi oslabljenega vida pri delu kakšne težave in ali zaradi tega na delovnem mestu potrebuješ določene prilagoditve?«

»Največ težav je bilo na samem začetku, kot je to pri večini slabovidnih. Ko prideš v neko novo okolje, potrebuješ pač določen čas, da se navadiš prostora, v mojem primeru kuhinje. K sreči nimam kakšnih omejitev glede dvigovanja težkih stvari, čemur se kot kuhar pač ne moreš izogniti. Še najbolj se je moja slabovidnost odražala pri slabo očiščeni solati ali kakšni drugi zelenjavi, na kar me je bivša šefica

večkrat opozorila. A je bilo to vedno dobronamerno. Sicer pa moram poudariti, da sem v kolektivu deležen precejšnjega razumevanja tako s strani ravnatelja kot ostalih sodelavcev.

Ko sem pred časom napredoval na delovno mesto vodje kuhinje, zaradi naročanja materiala precej časa prebijem tudi za računalnikom. Ob tem mi je ravnatelj želel pomagati z nabavo pripomočkov, ki bi mi olajšali delo. Sam lup in podobnega ravno ne maram, najbolj si pomagam s povečavo črk na računalniku.

Moram pa še povedati, da je delo kuharja v tako imenovanih menzah mnogo manj stresno in zame bolj primerno, kot v restavracijah, kjer se hrana pripravlja po naročilu (a la carte). Sam sem ves čas imel zgolj izkušnjo dela v menzi. Lani pa sem opravljal sezonsko delo v restavraciji na Bloškem jezeru. Dobrodošla izkušnja, a je zaradi raznolike ponudbe takšno delo mnogo bolj zahtevno in stresno, sploh je pomembno, kako hitro se znaš obrniti. Bilo je super, ne pa tako, da bi tam še vztrajal.«

»Za tvoje napredovanje očitno ni zadostovalo le razumevanje kolektiva. Ni dvoma, da je v prvi vrsti bila to tvoja zasluga?«

»Že ko sem se leta 2005 zaposlil v vrtcu, sem imel med takratnimi zaposlenimi v kuhinji najvišjo izobrazbo. Tako sem glede tega že takrat izpolnjeval vse pogoje za delovno mesto vodje kuhinje. Najprej sem kakšna 4 leta opravljal delo kuharja – pomočnika, potem sem bil še približno tako dolgo malo kuhar in malo kuhar – pomočnik, od leta 2014 pa sem vodja kuhinje. Seveda pa še vedno priskočim na pomoč pri štedilniku, če se pokaže potreba.«

»Kdaj pa imajo otroci v vrtcu najraje kuharja, kaj mora biti na njihovih krožnikih?«

»Najbolj pride v poštev klasika, kakšne čufte, omake, pa seveda pire krompir. Je pa danes med otroci že precej različnih diet, tako da je pri nas ena kuharica zaposlena samo za pripravo le-teh. Dietni obrok na otrokovem krožniku se na oko ne sme razlikovati od običajnega obroka. To bi pri otrocih takoj sprožilo niz vprašanj: »Zakaj pa imaš ti to, zakaj pa jaz nimam, itd.«

Na splošno pa so ti majhni otroci zelo hvaležni odjemalci, pri starejših je že več godrnjanja. Prej, ko sem bil samo kuhar, sem imel več stikov z otroki. Dostikrat sem šel k njim v skupino, da smo skupaj pekli piškote. To je bilo kar precej zabavno.«

»Albinizem je na zunaj dokaj hitro opazen. Sploh otroci so zelo dobri opazovalci. Kaj te vprašajo v zvezi s tem?«

»Pri meni se albinizem sicer najbolj prepozna na koži, manj na laseh. Če me otroci vprašajo kaj v zvezi s tem, jim pač povem, da se moram zaradi tega nekoliko bolj

izogibati sonca. Potem še malo obrnem na šalo, češ saj se morate tudi vi čuvati sonca, ker vas drugače lahko opeče in je nevarno za kožo.«

»Kuhanje v službi je eno, kako pa je s kuhanjem doma ali v družbi prijateljev?«

»Doma kuham bolj malo, pravzaprav skoraj nič. Mama bi še bila zadovoljna z mojimi kuharskimi podvigi, oče in brat pa sta strogo zaprisežena tradicionalni kmečki hrani, kot sta pohano meso in tenstan krompir. Če bi doma dal na mizo kakšno zelenjavno lasanjo, kot v vrtcu, ne bi ravno požel pohvale. Občasno se mi ponudi tudi priložnost, da pečem na kakšnem pikniku ali pripravim hrano za kako zaključeno družbo.

Pred časom sem vodil kuharske tečaje za slepe in slabovidne. Pripravil sem jedilnik z dokaj pestrim izborom jedi, tako da so bili vključeni različni načini priprave. Za zajtrk smo na primer delali razne namaze, skuhalo kompletno kosilo in večerjo, tako da smo bili kar cel dan zaposleni. Že na samem začetku sem udeležencem povedal, da smo prišli na tečaj in ne na žur. Tako v službi, kot sicer, zagovarjam stališče, da ko se dela, se dela, ko je pavza, pa se počiva.«

»Pa se zdaj ob koncu pogovora še malo oddaljiva od kuhanja. Kaj torej počenjaš, ko nisi kuhar?«

»Še vedno aktivno igram v slovenski golball reprezentanci. Zraven tega imam zelo rad živali. Jahanje in druženje s konji me še posebej sproščata. Prav tako si najdem tudi čas za druženje s prijatelji.«

V imenu uredništva Rikoss se Dejanu Pircu zahvaljujem za pogovor ter mu tudi v prihodnje želim srečno roko pri oblikovanju jedilnikov in pripravi obrokov.

Na vrh

INVALIDSKO VARSTVO: spremembe Zakona o socialno varstvenih prejemkih in Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: *avtor*

Pošlji komentar

V novembru 2019 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o spremembi Zakona o socialno varstvenih prejemkih, s katerim je določil višino denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka za čas po 1. 1. 2018, ter novelo Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, s katero se umika masovni avtomatični izračun za letne pravice socialnih transferjev.

Državni zbor Republike Slovenije je dne 9. 11. 2018 sprejel Zakon o spremembi Zakona o socialno varstvenih prejemkih. Sprememba zakona se nanaša na področje denarnih socialnih pomoči in varstvenega dodatka.

Zakon določa, da se od 1. januarja 2019 dalje osnovni znesek minimalnega dohodka ohranja v enaki višini kot doslej in tako znaša 392,75 evra. S spremembo zakona želimo od tega dne dalje ohraniti trenutno mejo socialne varnosti upravičencev do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka. Cenzus za pridobitev varstvenega dodatka bo še naprej znašal 577,34 evra za samsko osebo, denarna socialna pomoč pa 392,75 evra. Na enaki višini ostajata po novem letu tudi pogrebna (785,50 evra) in posmrtnina (392,75 evra).

Zakon predvideva, da se vsem uživalcem denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki bodo imeli na dan 1. 1. 2019 pravico priznано po starem osnovnem znesku minimalnega dohodka 297,56 evra, po uradni dolžnosti s strani centrov za socialno delo ugotovi upravičenost do pravice po novem osnovnem znesku minimalnega dohodka 392,75 evra.

Državni zbor Republike Slovenije je dne 20. 11. 2018 sprejel novelo Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS-H). Z novelo se umika masovni avtomatični izračun za letne pravice, kot so otroški dodatek, subvencija vrtca, državna štipendija in subvencija malice in kosila, ki bi sicer začel veljati septembra 2019.

Masovni avtomatični izračun se s spremembo zakona nadomesti z uvedbo mesečnega preverjanja izpolnjevanja pogojev za nadaljnje prejemanje letnih pravic

od meseca decembra dalje. Izdaja informativnega izračuna se ohrani le v primeru, ko bo informacijsko omogočena avtomatizacija postopkov.

V letu 2018 so intenzivno preučili in izvedli testiranja glede nadgradnje informacijskega sistema centrov za socialno delo, da bi zagotovili ustrezno tehnično podporo masovnemu avtomatičnemu informativnemu izračunu za letne pravice, da bi razbremenili vlagatelje in centre za socialno delo. Ministrstvo je na podlagi testiranj ugotovilo, da bi uveljavitev masovnega avtomatičnega informativnega izračuna lahko povzročila negativne posledice tako za upravičence, saj pravica ne bi bila pravočasno priznana, kot tudi za centre za socialno delo, na katere bi se obračali nezadovoljni upravičenci.

Pomembno je poudariti, da predlog novele s 1. januarjem 2019 ohranja ključno prednost, ki jo je prinesla prejšnja novela (ZUPJS-G) – to je razbremenitev strank, ki jim od decembra dalje ne bo treba vlagati vlog za podaljšanje pravice za otroški dodatek, subvencijo vrtca, državno štipendijo, subvencijo malice in kosila, saj bo o podaljšanju pravice odločil center za socialno delo po uradni dolžnosti. Vlogo bo treba oddati, ko bo stranka prvič uveljavljala te pravice.

Vir: <http://www.mddsz.gov.si/>

Na vrh

STROKOVNO: Ali imajo lahko tudi slabovidni sindrom Irlen?

Si predstavljate, da bi lahko lažje gledali?

Avtor: Mag. Nina Čelešnik Kozamernik, certificirana presojevalka Irlen, nina.celesnik@center-iris.si

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

V članku je predstavljen skotopični sindrom oz. sindrom Irlen, kjer ne gre za težavo z očmi, pač pa za težavo s procesiranjem vidnih informacij v možganih. Sindrom imajo tudi slabovidne osebe, kar je v strokovnih krogih predstavljeno prvič. Posameznikom, ki imajo skotopični sindrom, pomagajo barvne folije Irlen (za branje, delo na računalniku, pri uporabi tablice) ali očala z barvnimi filtri (vsakodnevna opravila, šport). Folije in očala ne odpravljajo le težav z branjem in učenjem, ampak tudi druge, s skotopičnim sindromom sprožene težave, kot so npr. težave s koncentracijo, z glavoboli, utrujenostjo, razdražljivostjo, nerodnostjo ... Testiranje se za otroke in mladostnike, vključene v obravnavo Centra IRIS, opravlja brezplačno.

Si lahko predstavljate, da vas ne bi več bolela glava? Da vas močna svetloba ne bi več motila? Da vas branje ne bi več utrujalo? Da ne bi bili več razdražljivi? Nemirni? Da ne bi imeli več suhih oči? Da se vam oči ne bi več solzile?

Verjamete, da bi se to lahko res zgodilo? Lahko! Vendar le, kadar je vzrok vsemu temu skotopični sindrom ali sindrom Irlen.

Center IRIS – Center za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne je spomladi 2017 začel s projektom, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada, z naslovom *Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja*. O projektu smo v reviji RIKOSS že pisali, zato na tem mestu le na kratko: predlog projekta strokovnega centra na eni strani vključuje aktivnosti, ki bodo nadgradile trenutne aktivnosti na področju izvajanja dodatne strokovne pomoči in vplivale na večjo samostojnost, usposobljenost, socialno vključenost, zdravje otrok in, na drugi strani vplivale na boljše razumevanje okolja.

In prav v okviru projekta smo se v Centru IRIS usposobili in postali certificirani *presojevalci sindroma Irlen* (2 strokovni delavki), zato lahko, od marca 2018 dalje, vsem slabovidnim otrokom in mladini, ki so v projekt vključeni, omogočamo

brezplačno testiranje za sindrom Irlen – in le-to bomo v nadaljevanju natančno predstavili.

Skotopični sindrom oz. sindrom Irlen

Raziskovalka in utemeljiteljica metode Irlen za odkrivanje skotopičnega sindroma / sindroma Irlen je Helen Irlen z Inštituta Irlen v Kaliforniji, ZDA. Sindrom je dokazovala s prvimi raziskavami že med leti 1980 in 1983, v Kaliforniji. Danes je stara 72 let, je še vedno direktorica Mednarodnega inštituta Irlen, še vedno testira in raziskuje.

Po trenutno dostopnih podatkih na svetovnem spletu, na svetu obstaja preko 170 klinik Irlen (ZDA, Kanada, Južna in Srednja Amerika, Azija, Evropa, Afrika, Nova Zelandija, Avstralija) in preko 7000 strokovnjakov, ki so se usposobili za presojevalce Irlen, več kot 100.000 ljudi uporablja barvna očala Irlen in milijoni posameznikov uporabljajo barvne folije. O delovanju metode je bilo opravljenih preko 200 neodvisnih znanstvenih raziskav na področju izobraževanja, medicine in psihologije.

Skotopični sindrom je motnja senzoričnega uravnavanja, ki povzroča vrsto simptomov, vključno s primanjkljaji v procesiranju vidnih informacij in občutljivostjo na svetlobo. Gre za težavo s procesiranjem vidnih informacij v možganih in ne za težavo z očmi.

Posamezniki s skotopičnim sindromom se **lahko soočajo** s katerokoli od naslednjih težav:

- s počasnim branjem,
- z neučinkovitim branjem,
- s slabim razumevanjem prebranega,
- z otežkočenim neprekinjenim branjem,
- s težavami pri zaznavi globine,
- s težavami pri športih z žogo,
- z občutljivostjo na svetlobo,
- z nesposobnostjo sedenja pri miru,
- s slabšo pozornostjo in koncentracijo,
- s pogostimi glavoboli, razdražljivostjo, utrujenostjo.

Prav tako se lahko pojavijo napor in izčrpanost pri branju, učenju, pri uporabi računalnika ali pri delu pod neonsko / fluorescentno razsvetljavo (v vrtcih, šolah, zdravstvenih ustanovah, tovarnah, nakupovalnih centrih, skladiščih, čakalnicah ...).

Težave zaradi skotopičnega sindroma pogosto soobstajajo z drugimi težavami, simptomi pa so pogosto zelo podobni kot pri težavah pri branju in pisanju, splošnih

težavah pri učenju, ADD (motnja pozornosti in koncentracije) ali AD / HD (motnja pozornosti in koncentracije / hiperaktivnost), specifičnih težavah z učenjem, nelagodju oz. bolečinah (glava in oči), težavah v povezavi s telesnim in mentalnim zdravjem (Klinika Irlen Slovenija 2018).

S pomočjo barvnih folij Irlen ali spektralnih filtrov Irlen (barva je za vsakega posameznika specifičen odtenek, lasten samo njemu, individualna, česar ni mogoče reševati s pomočjo kakršnikoli pobarvanih stekel) lahko dosežemo izboljšanje tudi na področjih anksioznosti in stresa, samozavesti in samopodobe, boljšega počutja, normalnega ritma spanja.

Pogostost pojavnosti skotopičnega sindroma oz. sindroma Irlen

Skotopični sindrom je lahko prirojen (deden) ali pa je pridobljen kot posledica hudih udarcev v glavo, pretresa možganov, narkoz – v Ameriki se vsakih 21 sekund zgodi en pretres možganov ali hujša oblika poškodbe glave (Irlen 2015)! Težave, ki jih povzroča skotopični sindrom, ostanejo vse življenje, lahko pa se spreminjajo od otroštva do odraslosti in tudi med odraslostjo, iz različnih vzrokov.

Skotopični sindrom ima (Irlen 2005 in Irlen 2010):

- 15 % splošnega prebivalstva,
- 46 % otrok in mladostnikov z učnimi težavami,
- 33 % otrok in mladostnikov za AD/HD,
- 15 % nadarjenih.

Dokazano je bilo tudi, da se ljudem, ki imajo glavobole, slednji po nošenju očal z barvnimi lečami Irlen zmanjšajo za 74 % (Irlen 2010).

Testiranje za skotopični sindrom

Testiranje se izvaja v dveh stopnjah. 1. stopnjo izvaja certificirani presojevalec Irlen (certificiranih presojevalcev Irlen je v Sloveniji več, med drugim tudi v Centru IRIS), 2. pa diagnostik Irlen (v Sloveniji imamo dva diagnostika na Inštitutu za skotopični sindrom, Klinika Irlen Slovenija).

Predpogoj za osnovno testiranje je izpolnjen *Vprašalnik za samotestiranje pred presojanjem skotopičnega sindroma / sindroma Irlen*, na osnovi katerega se odločamo, ali je posameznik kandidat za testiranje. Testiranje se opravlja v dopoldanskem času, za otroke vedno ob prisotnosti staršev. Vprašalnik je dostopen na naslovu: <http://strokovnicenter.splet.arnes.si/svetovanje-in-izobrazevanje/skopticni-sindrom-irlen/vprasanik-in-informacije/>

Osnovno testiranje za ugotavljanje skotopičnega sindroma oz. presojanje traja v povprečju uro in pol do dveh ur in pol, pri zahtevnih primerih lahko dlje. Na testiranju ugotovimo, ali oseba skotopični sindrom ima ali ne, na katere barve se njegovi / njeni možgani odzivajo ter ali je stopnja izboljšanja z ugotovljeno barvo nizka, srednja ali visoka. Obenem ugotovimo področja težav, ki jih pri posamezniku lahko izboljšamo oz. nanje vplivamo z barvnimi spektralnimi filtri Irlen (Klinika Irlen Slovenija 2018).

S testiranjem skotopičnega sindroma po metodi Irlen odkrijemo vzroke za otežkočeno branje (kadar je to posledica skotopičnega sindroma) in prepoznamo fizične simptome, ki jih le-ta povzroča. To zagotavlja največji možni učinek metode.

Oseba, ki se testira, na testiranju izve več o svojih simptomih (večina se namreč ne zaveda, da morda način, na katerega doživljajo svet, ni tak kot pri ostalih). To védenje je zelo pomembno zato, da lahko zagotovimo spremembe in izboljšanje na vseh področjih, na katera lahko vpliva izboljšana predelava vizualnih informacij, ne le na področju branja.

Na testiranju presojevalec Irlen določi, katera barvna folija ali kombinacija folij (sestaviti je mogoče skoraj 13.000 različnih odtenkov!) ublaži ali odstrani simptome ter omogoči, da beremo lažje in dlje, brez nelagodja, ter si pri branju tudi več zapomnimo.

O izsledkih testiranja se izda mnenje s priporočili za šolo ali drugo ustanovo, namenjeno pa je tudi staršem.

Fotografija barvne folije Irlen.

2. stopnja je *testiranje za določitev barvnih filtrov Irlen oz. diagnostika* in traja običajno dve do tri ure. Na tem testiranju diagnostik Irlen sistematično uporabi vrsto

nalog, ki mu s pomočjo povratne informacije testirane osebe pomagajo določiti optimalno individualno barvo stekel / plastike za očala, ki omogočijo natančno in nenaporno predelavo vidnih informacij, s čimer ta lažje funkcionira pri branju, v notranjih prostorih, v zunanjih prostorih, med vožnjo ter pri mnogih drugih aktivnostih. S takšno natančno določeno barvo, ki ustreza osebi v vseh okoliščinah, obdelajo steklo oz. plastiko za očala (lahko je običajno steklo oz. plastika ali pa že vsebuje predpisano dioptrijo) v Irlen laboratoriju v Kaliforniji (Irlen klinika Slovenija 2018).

Že testirani slabovidni otroci in mladina v Centru IRIS

V času od marca do septembra smo v Centru IRIS testirali 14 slabovidnih otrok in mladine. Prav vsem 14 je bila ugotovljena lažja, zmerna ali težka oblika skotopičnega sindroma (pred tem se je namreč z izpolnjenim vprašalnikom potrdilo, da gre za kandidate za testiranje) in prav vsi so potrdili, da lažje kot na belem, berejo na barvnem listu.

S testiranjem je bil posameznikom določen individualni odtenek barvne folije Irlen, ki je možgane pomiril in s tem je bilo doseženo, da posameznikov bela podlaga ni več motila, da so se črke umirile (če so se prej premikale, se s folijo niso več premikale), besedilo se je nehalo megliti (če se je prej meglilo), branje je povzročalo manj utrujenosti, nemira, ..., posledično so posamezniki hitreje brali, delali manj napak pri branju, poročali o boljši koncentraciji, razumevanju prebranega in o manjši utrujenosti.

Naj navedemo kombinacijo barv, ki so si jih izbirali slabovidni testiranci (od 2. razreda osnovne šole do 4. letnika srednje šole, ostanek vida od 5 % do 30 %):

Barva folije	Slaboviden otrok / mladostnik posebnosti:
Aqua (modra), purple (vijolična)	Dolgotrajno bolan otrok z več motnjami (govorno-jezikovna motnja, astma, prezgodaj rojen)
Purple (vijolična)	Brez posebnosti.
Green (zelena)	Brez posebnosti.
Goldenrod (oranžna)	Brez posebnosti.
Purple (vijolična)	Brez posebnosti.
Purple (vijolična)	Hiperaktivnost, kratkotrajna pozornost, znižane umske sposobnosti.
Peach (breskova)	Zoženo vidno polje, minimalni ostanek vida.
1. Purple (vijolična) 2. Aqua (modra)	Brez posebnosti.
Yellow (rumena)	Brez posebnosti.

Rose (roza)	Znižane umske sposobnosti.
Blue-gray (modro-siva)	Znižane umske sposobnosti, okvarjen globinski vid.
Green (zelena), nesvetleča	Cerebralna paraliza.
3 barve, ena preko druge, in sicer najprej zelena (green), nesvetleča stran, preko turkizna (turquoise), nesvetleča stran in preko rumena (yellow), nesvetleča stran	Znižane umske sposobnosti, stara 21 let, prej ni brala, okvara vidne funkcije, cerebralna paraliza.
2 yellow (rumena), nesvetleča stran	Star 18 let, ni bral, okvara vidne funkcije, cerebralna paraliza.

Prav vsi testiranci so si izbrali nesvetlečo stran Irlen barvne folije (kar po raziskavah odgovarja 95 % testirancem).

Prvi odziv je bil vedno presenečenje, običajno je sledil vzdih olajšanja s strani otroka oz. mladostnika (»Ja, ja ... To! ... Lažje vidim! Super je!«) in zmedenost v očeh staršev, včasih tudi solze (ko so posamezniki prvič prebrali več kot 3 besede zapovrstjo).

Kot opisano v poglavju *Osnovno testiranje*, lahko na Centru IRIS določimo izbrano barvno folijo Irlen ali kombinacijo folij in podamo navodila za delo.

Za vsakega posameznika se na testu ob uporabi barvne folije Irlen predvidi področja napredka. Področja se **določijo individualno** glede na ugotovitve na testiranju.

Možen je napredek na spodnjih področjih (povzeto po izvidu osnovnega testiranja):

- učinkovitost branja,
- število napak pri branju,
- napor in izčrpanost,
- tekočnost branje,
- razumevanje in pomnjenje,
- ritem branja,
- sposobnost hitrejšega branja,
- vidna prepoznavna besed,
- pozornost in koncentracija.

Priporoča se še, da posamezniki poleg barvne folije Irlen uporabljajo še:

- barvne flomastre za označevanje,

- naravno svetlobo ali zatemnjeno umetno osvetlitev,
- kapo s ščitnikom (spodnji del naj ne bo bel),
- barvni papir (ki se bo po odtenku najbolj približal na testiranju določeni barvi) in/ali barvne zvezke,
- testi, delovni zvezki, učni listi naj se natisnejo na barvo, ki ustreza odtenku folije, vendar se prilagoditve zapišejo za vsakega posameznika posebej.

Z uporabo barvnih folij Irlen se zmanjša napor pri branju in pisanju, vendar pa se je treba zavedati, da to za nekatere ni nujno dovolj. Predvsem ljudem, ki so na svetlobo še bolj občutljivi, v prostoru svetujemo:

- čim manj belih bleščečih površin,
- če je v razredu bela tabla, naj otrok ne sedi v prvi klopi, da ga pred bleščavostjo s table varujejo sošolci, in naj ne prepisuje z nje, učitelj naj mu v tem primeru raje izroči izročke,
- drsnice naj nimajo bele podlage,
- naj posameznik ne dela na beli mizi, če je le mogoče,
- luči ugasnjene, kadar se le da,
- čim manj vzorcev, pik, črt v otrokovem/učenčevem okolju,
- na tablo naj se zapisuje v stolpcih.

Zelo pomembno je, da osebo opozorimo, da naj med delom, ko je barvna folija položena na beli površini, le-te ne dviga. (Na primer: ni primerno, da bi reševal naloge v delovnem zvezku, tako da bi prebral nalogo s pomočjo folije, jo nato odstranil, rešil nalogo in folijo ponovno položil preko delovnega lista in nadaljeval z branjem). Taka uporaba folij ni primerna, saj tovrstne spremembe možgane preveč obremenijo, zato je treba delovne liste vnaprej kopirati na barvo, podobno barvi folije oz. folij.

Prav tako v izvid zapišemo, da naj bo učencem, dijakom oz. študentom dovoljena uporaba barvnih folij tudi pri preverjanju in ocenjevanju znanja, čeprav tega (še) nimajo navedenega v individualiziranih programih vzgoje in izobraževanja in po naših dosedanjih izkušnjah se uporaba tudi dovoli, če le starši pristopijo k učitelju in svetovalni službi in jim predajo informacije.

Slabovidnost in slabovidnost s skotopičnim sindromom

Zavedati se moramo, da se priporočila za nekoga, ki je le slaboviden, precej razlikujejo od nekoga, ki je slaboviden in ima skotopični sindrom. To se je potrdilo tudi pri testiranju 14 oseb, omenjenih zgoraj.

Naj navedemo le najbolj bistvene razlike:

Slaboviden	Slaboviden s skotopičnim sindromom
Potrebuje visoke kontraste – najbolje črno na belem.	Potrebuje individualno barvo (nekateri celo temno modro, temno vijolično, modro-vijolično, ...).
Sedeti mora v prvi vrsti, neposredno pred tablo.	Sedeti mora na mestu, kjer ga sošolci varujejo pred bleščanjem bele table.
Priporoča se bela tabla.	Priporoča se zelena tabla.
Priporoča se črn flomaster na beli tabli.	Priporoča se barvni flomaster na beli tabli.
Priporočajo se kopije in drsnice na belem listu, črn tisk.	Priporočajo se kopije in drsnice na barvnih listih – čimbolj podobni odtenku folije.
Pogosto potrebuje dodatno osvetlitev.	Močna luč ga praviloma moti.
Pogosto želi imeti namizno lučko.	Ne želi dodatne osvetlitve.

Pomembno

Kljub vsem pozitivnim učinkom, ki jih opisujemo v članku in ki so bile večkrat dokazane v svetu (veliko raziskav, nekaj opisanih tudi v: Irlen, 2005, 2010, 2015), se moramo še vedno zavedati, da metoda Irlen ni zdravstvena metoda, niti ni metoda učenja branja ali učne pomoči in ne nadomešča standardnega pregleda pri optiku ali zdravniku, zato bo otrok morda, poleg metode Irlen, potreboval še drugo strokovno pomoč (povzeto po izvidu Irlen presojevalca).

Kako otrok / mladostnik vidi, naj pove on sam, kajti le on (ne straši, ne mobilni učitelj, ne razrednik, ne svetovalna služba, ne zdravnik, ...) ve, kaj in kako kdaj vidi. Vprašajmo ga: »Kaj vidiš?« (in ne »Ali vidiš?«), »Kako prijetno ti je gledati ta učni list?«, »brati to knjigo?«

Ne pozabite otroka / mladostnika opazovati in mu pomagati: npr. ugasnite luči, dovolite, da otrok nosi kapo s ščitnikom, ne oblačite se v svetleča in visoko kontrastna vzorčasta oblačila, ... Predvsem pa dajte otroku čas, da se na spremembo navadi. Vsaka sprememba (pa naj bo še tako dobra) zahteva svoj čas. Če govorimo o delu s folijami, pa zna biti le-to tudi nekoliko nerodno in okorno, a vedno vredno truda.

Kako naprej?

Zaključimo lahko, da so testiranja na Centru IRIS v okviru projekta *Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja* prinesla izjemne

rezultate in glede na to, da opravljene študije dokazujejo, da ima visok odstotek ljudi skotopični sindrom, ki vpliva na nemalo področij našega življenja, bi bilo testiranje smiselno uvesti v sistem.

Zavedamo se, da trenutno uveljavljen način (plačljivo preverjanje pri certificiranih presojevalcih Irlen, širjenje informacije od »ust do ust«), ne more in ne sme biti dolgoročno rešitev, saj na ta način presojanje za skotopični sindrom ni omogočeno vsem otrokom (in odraslim) – tudi zaradi finančnih razlogov, zato bi si veljajo prizadevati, da se presojanje čimprej vpelje v sistem. Po naši oceni bi bila vpeljava v šolski sistem razmeroma preprosta in hitra, predvsem pa najbolj učinkovita. Ker pa testiranje in diagnostika, kljub temu, da sta plačljiva, obstajata, se je z metodo Irlen v Sloveniji pomagalo že mnogim (Kelava, 2018).

Sklepamo, da bi bilo za državo ceneje, če bi se presojanje za skotopični sindrom uvedlo v sistem, kot da se denar in čas porabljata za pomoč otrokom s PPPU, ki ne more v celoti delovati (kljub najboljšemu učitelju dodatne strokovne pomoči, se bodo otroku, ki ima skotopični sindrom, črke še vedno meglile, plesale, izginjale, ..., še vedno ga bo delo z besedilom na beli podlagi utrujalo in zato rezultata ne bo oz. bo le-ta minimalen), za obiske pri zdravniku, ki ne more pomagati (nerodnost, glavoboli, kronična utrujenost, težave s spanjem, oslabiljen imunski sistem, razdražljivost, ...), za nakup drage optične opreme, ki potem obleži v kotu (bralne lupe, teleskopi, lupe z lučkami, ...). Področij, na katera vpliva skotopični sindrom, je veliko in njegovi vplivi so zelo razsežni, zato bi bilo več kot smiselno to v bližnji prihodnosti upoštevati. Le kdo si ne želi *bolj* zdrave in *bolj* zadovoljne družbe?

Če imamo že najlepše mesto na svetu, pa imejmo še najboljši sistem, ki pomaga prav vsem: otrokom, odraslim, nadarjenim, tistim z učnimi težavami, tistim po poškodbah glave, tistim, ki trpijo za glavoboli, migrenami in kronično utrujenostjo. Sledimo državam, ki so to že vpeljale v sistem (v letu 2017 npr.: Oregon (ZDA), Mississippi (ZDA), Egipt (Afrika)).

Literatura in viri:

- Irlen, H. L. (2005). Reading by the Colors: The Berkley Publishing Group.
- Irlen, H. L. (2010). The Irlen Revolution: Square One Publishers.
- Irlen, H. L. (2015). Sports Concussions and Getting Back in the Game ... of Life. Helen Irlen.
- Kelava, P. (2018). Skotopični oz. sindrom Irlen in učenje odraslih. V: SODOBNE paradigme raziskovanja izobraževanja in učenja odraslih: eseji v počastitev jubileja Ane Krajnc. Ur. Nives Ličen in Maja Mezgec. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, str. 281 – 305.
- IRLLEN
(obiskano 9. 11. 2018). www.irlen.com

- IRLLEN KLINIKA SLOVENIJA
(obiskano 9. 11. 2018). <https://www.irlenslovenia.com/>.
- PROJEKT STROKOVNI CENTER
(obiskano 9. 11. 2018). <http://strokovnicenter.splet.arnes.si/svetovanje-in-izobrazevanje/skopticni-sindrom-irlen/>

Vir fotografije:

https://www.google.si/search?q=irlen+barve+folije&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj839vqvKzdAhWOCuwKHa68DjMQ_AUICigB&biw=1920&bih=949#imgrc=NGnvXPe3drNbMM: 5. 10. 2018.

[Na vrh](#)

PAMETNI TELEFONI: Opis nastavitve bralnika zaslona Voice over

Avtor in sodelavec: *Safet Baltič*

Lektoriranje: *Albert Kolar*

Pošlji komentar

Po dosedanjih člankih, v katerih smo spoznali tako sam pametni telefon iPhone kot različne aplikacije za slepe in slabovidne, ki nam pomagajo pri vsakodnevem življenju, vam bom v spodnjih vrsticah predstavil nastavitve bralnika zaslona Voice over. Kot vsi vemo, je aplikacija Voice over prednaložena na vseh pametnih napravah podjetja Apple in da bi bralnik zaslona deloval po naših željah in po naši meri, si ga moramo nastaviti.

Nastavitve Voice over

Da pridemo do nastavitve bralnika zaslona Voice over, najprej na zaslonu telefona izberemo in dvokliknemo Settings (nastavitve), nato General (splošno) in za tem izberemo in dvokliknemo možnost Accessibility (dostopnost). Pod nastavitvami dostopnosti nam naša naprava omogoča tako vklop in nastavitve ne zgolj bralnika zaslona, temveč tudi dostopnostne aplikacije, tako za slabovidne, kot za osebe z motornimi težavami in za gluhe in naglušne osebe. V spodnjih vrsticah naštevam tiste, ki omogočajo dostopnost naprave za slepe in slabovidne:

- Voice over (bralnik zaslona),
- Zoom (povečevalo),
- Magnifier (elektronska lupa),
- Display accommodations (prilagoditve zaslona),
- Speech (govor),
- Larger text (večja pisava),
- Bold text (poudarjena pisava),
- Button shapes (oblike gumbov),
- Reduce transparency (zmanjšaj prosojnost),
- Increase contrast (povečaj kontrast),
- Reduce motion (zmanjšaj premike).

Vendar se bom v tem članku osredotočil zgolj na nastavitve aplikacije Voice over. V prvi vrsti je primerno, da si nastavimo hitri vklop ali izklop bralnika zaslona Voice over. To storimo tako, da izberemo zadnjo možnost pod Accessibility (dostopnost) v

nastavitvah, ki se imenuje Accessibility shortcut (dostopnostna bližnjica), kjer lahko izbiramo dostopnostne aplikacije med naslednjimi možnostmi:

- Assistive touch (pomagajoči dotik),
- Classic invert colours (klasična preobrnitev barv),
- Colour filters (barvni filtri),
- Reduce white points (zmanjšaj bele točke),
- Smart invert colours (pametna preobrnitev barv),
- Switch control (preklop vodenja),
- Voice over (bralnik zaslona) in
- Zoom (povečava).

Med zgornjimi možnostmi izberemo Voice over, s čimer dosežemo, da s trikratnim hitrim pritiskom na gumb Home (domov), vklopimo ali pa izklopimo bralnik zaslona. Torej ko nastavimo bližnjico, z dvoklikom odpremo prvo možnost med dostopnostnimi aplikacijami in sicer je to Voice over. Zatem se nam na zaslonu prikažejo naslednje možnosti in nastavitve samega bralnika zaslona:

- Voice over on/off (vklop ali izklop bralnika zaslona),
- Voice over practice (urjenje z bralnikom zaslona), če označimo to možnost, nam naprava z govorom opisuje, kaj pomeni določen dotik zaslona, ne glede na delo z enim ali z več prsti,
- Speaking rate (hitrost govora), tukaj nastavljamo hitrost govora s potegom enega prsta od zgoraj navzdol za nižanje hitrosti in v nasprotni smeri za višanje hitrosti govora,
- Speech (govor), pod to možnostjo izbiramo tako osnovno sintezo govora in tudi dodatne sinteze, ki jih želimo uporabljati, in tudi višino govora posamezne sinteze,
- Verbosity (zgovornost), kjer si nastavimo, kakšne podatke nam z govorom posreduje bralnik zaslona, kot so namigi, branje velikih črk, itn,
- Braille (brajica), tukaj si nastavimo brajevo vrstico in ostale nastavitve prikazovanja na sami vrstici,
- Audio (zvok), pod to možnostjo si nastavljamo vklop ali izklop zvočnih efektov, avtomatično izbiro zvočnika, itn,
- Rotor (rotor), tukaj pa si nastavimo, katere predmete za hitrejše in učinkovitejše delo nam ponudi Voice over, ko zaokrožimo z enim prstom na zaslonu in z drugim potegnemo krožno ali v smeri urinega kazalca ali pa v nasprotni smeri,
- Rotor actions (dejanje rotorja), pod to možnostjo lahko vklopimo, da nam Voice over ponudi možnost urejanja aplikacij na domačem zaslonu, kot je premikanje aplikacij na poljubno mesto ali pa ustvarjanje map,

- Typing style (način pisanja), kjer si nastavimo, na kakšen način si želimo pisati, ali z dvoklikom na črko, zgolj z dotikom na črko, ali pa z dotikom na označeno črko,
- Phonetic feedback (fonetični odgovor), kjer izklopimo ali pa označimo možnost opisa črke,
- Modifier keys (spreminjanje črk), kjer si lahko nastavimo v primeru uporabe zunanje tipkovnice, s katerimi tipkami upravljamo z bralnikom zaslona,
- Always speake notifications (vedno beri obvestila), kjer vklopimo ali pa izklopimo branje obvestil, tudi ko je zaslon zaklenjen,
- Navigate images (vodenje po slikah), kjer izklopimo, ali pa vklopimo možnost govornega opisa slik,
- Large cursor (večji kurzor), tukaj vklopimo ali pa izklopimo možnost prikazovanja velikega kurzorja,
- Double tap timeout (čas dvojnega klika), kjer si nastavimo hitrost našega dvojnega klika po zaslonu, s katerim izvajamo ukaz.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: Izboljšajte lokacijo na telefonu, Kako poskrbimo za svojo zasebnost v brskalniku Chrome

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: *avtor*

Pošlji komentar

119. Izboljšajte lokacijo na telefonu

GPS senzor v vašem telefonu skrbi predvsem za to, da vaše aplikacije delujejo, tako kot morajo. To je predvsem koristno pri uporabi navigacije. Natančnost lokacije lahko izboljšate z nekaj preprostimi triki tudi do metra natančno.

Najprej v nastavitvah preverite, ali imate nastavljeno visoko natančnost. Ta možnost bo porabila več dragocene baterije, vendar bo prišla zelo prav v primeru same navigacije po ulicah.

Drugo, kar lahko naredite je, da kalibrirate kompas. Za to potrebujete aplikacijo, ki je večinoma že naložena v vseh pametnih telefonih, v nasprotnem primeru si jo pa lahko naložite kar iz Google Play trgovine.

Pomembno je tudi, da je GPS v vsakem trenutku aktiven, seveda takrat, ko ga potrebujete, na primer med navigacijo. Večina pametnih telefonov namreč ob preklopu aplikacije v trenutku izklopi tudi GPS, kar je lahko včasih zelo neugodno. To se največkrat zgodi, ko iz aktivne aplikacije, na primer navigacije, preklopite na sporočila. V teh primerih priporočamo uporabo brezplačne aplikacije "GPS Connected".

S pomočjo aplikacije GPS Essentials pa boste hitro lahko preverili, ali gre za težavo pri programski ali pri strojni opremi. Namreč, če v aplikaciji ne vidimo nobenega satelita nad seboj (seveda na odprtem), je lahko to posledica strojne napake.

Včasih se vaš telefon poveže s satelitom in ostane "povezan" tudi takrat, ko ga sploh več ni v "vidnem" območju. Takrat priporočamo uporabo aplikacije "GPS Status & Toolbox", ki vam omogoča, da počistite vse predpomnjene stare satelite.

V primeru, da vse navedeno odpove, ali pa želite še dodatno izboljšati GPS signal, pa si lahko kupite zunanji GPS sprejemnik. Ta v povprečju stane okoli 90 evrov.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

120. Kako poskrbimo za svojo zasebnost pri spletnem brskalniku Chrome

Ali pri brskanju po spletu sploh pomislimo na svojo zasebnost in na to, kaj različna podjetja počnejo z našimi podatki? Pri spletnem brskalniku Chrome lahko poskrbimo za svojo spletno zasebnost s pomočjo zelo preprostega dodatka, ki je še hkrati brezplačen za uporabo in vsem na voljo za prenos.

Tukaj gre pravzaprav za nekakšno protioglasno razširitev. Ob brskanju po spletu namreč večkrat klikamo na interaktivne povezave. Informacije o teh klikih se največkrat shranjujejo na našem računalniku v obliki piškotkov. Ti piškotki nas spremljajo vse od nekaj mesecev pa do nekaj let.

V samem piškotku so shranjene informacije, kaj vse smo pogledali, kliknili, obiskali ... Ravno s pomočjo teh piškotkov podjetja izoblikujejo o nas nekakšen osebni profil, ki ga nato uporabijo za prikazovanje ciljnih oglasov. Na primer, da iščemo informacije, kako popraviti neki pokvarjeni aparat. Kar hitro se nam bo zgodilo, da bomo na kakšni obiskani spletni strani videli oglas za nakup kompleta za popravilo takšnega aparata.

Sicer piškotki ne shranjujejo podatkov o imenu, naslovu ..., shranjujejo podatke o starosti, lokaciji, spolu, in še marsičemu. To namreč podjetja izkoriščajo za prikazovanje ciljnih oglasov.

Ta razširitev pa ravno to onemogoči, kot tudi izvajanje skriptov za sledenje na spletnih straneh. Ravno zaradi tega spletna stran ne bo vedela ničesar o nas in tudi ne bo prikazovala ciljnih oglasov. Razširitev pa omogoča tudi, da oglase v celoti onemogočimo. Seveda pa je možno, da dodamo tudi določene izjeme, če želimo, da si spletne strani zapomnijo naš obisk.

Omenjeni dodatek za spletni brskalnik Chrome dobimo na naslednji povezavi:
<https://chrome.google.com/webstore/detail/ghostery-%E2%80%93-privacy-ad-blo/mlmiejdfkolichcflejclcbmpeanii?hl=en>

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: Feelif tehnologija, ki omogoča slepim in slabovidnim čutiti digitalne oblike

Avtor: Marino Kačič

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Tehnologija FEELIF je plod inovativnosti slovenskega podjetja, ki ljudem z okvaro vida na pametnem telefonu ali tablici omogoča nove možnosti učenja in igranja. Ti ljudje lahko sedaj čutijo oblike, slike, diagrame, grafe in fotografije. Lahko berejo veččutne taktilne knjige, lahko rišejo, igrajo digitalne igre, se učijo brajice, matematike, grafičnih funkcij, izboljšujejo motorične sposobnosti. Inovacijo FEELIF je UNESCO uvrstil med 150 izumov, ki bodo spremenili svet na bolje. Postala pa je tudi zmagovalca - Evropska socialna inovacija 2017.

Kaj je Feelif?

Feelif je socialna in tehnološka inovacija avtorja Željka Khermayerja, direktorja digitalne agencije 4WEB. Njegova osnovna želja je bila, da približa digitalne vsebine gluhoslepim osebam. Kasneje se je to razvilo v širšo inovacijo, za katero tudi UNESCO meni, da ta inovativna tehnologija sodi med tistih 150 izumov, ki bo svet spremenila na bolje. Poleg mnogih priznanj je zadnje (november 2018) morda najpomembnejše, saj so postali svetovni zmagovalci na WSA 2018 (World Summit Award 2018) v kategoriji Vključevanje in opolnomočenje (Inclusion & Empowerment). Več o tem <https://www.worldsummitawards.org/winner/multimedia-device-for-blind-people-feelif/>

Na napravi Feelif oseba z diagnozo slep ali slaboviden s pomočjo vibracij, zvoka in glasu s prstom drsi po reliefni mreži ter tako sledi določeni obliki na zaslonu. Vibracije sporočajo, kje se nahaja izrisana vsebina, zvok sporoča smer gibanja, glas pa pove druge pomembne podatke, medtem ko reliefna mreža zagotavlja orientacijo na zaslonu naprave.

Na kateri napravi tehnično gledano deluje tehnologija Feelif?

Naprava Feelif je lahko pametni telefon ali tablica, ki uporablja inovativno tehnologijo, s katero lahko slepi in slabovidni čutijo oblike, slike ali fotografije na standardnem zaslonu na dotik ter jim tako omogoča boljši dostop do digitalnih vsebin. Trenutno so na voljo naslednje naprave, posebej prilagojene slepim in slabovidnim: Feelif Gamer (pametni telefon, s katerim lahko igrate igre), Feelif Creator (tablica za učenje in igro) in Feelif Pro (tablica, ki ima poleg možnosti učenja in igre tudi nameščen poseben

program za videče, s katerim lahko izdelujejo veččutne digitalne vsebine za slepe in slabovidne).

Feelif je primeren za učitelje in starše, ki želijo pomagati slepemu ali slabovidnemu otroku z ustvarjanjem novih risanih vsebin. Otrokom in mladini, ki se želijo igrati igre ali se učiti na zabaven način. Slepim ali slabovidnim odraslim, ki želijo risati, fotografirati in čutiti fotografije ter raziskovati digitalni svet z novo tehnologijo ali pa tudi igrati igre. Primeren pa je tudi za videče otroke, saj so igre več-čutne in uporabljajo realistične zvoke, kar je poučno in zabavno za otroke. Navsezadnje pa je Feelif uporaben za druženje med videčimi in nevidečimi otroki, saj lahko igrajo skupaj zabavne igrice.

Kaj vse je mogoče z napravo Feelif?

1) S Feelifom lahko počnemo vse, kar se da početi s pametnim telefonom ali tablico, saj je osnova Feelifa naprava Samsung. Ta je nadgrajena s posebnim programom ter posebno reliefno mrežico, ki omogoča veččutno izkušnjo,

2) Z napravo se da čutiti oblike, slike, diagrame, grafe in fotografije,

3) S Feelifom lahko slepi ali slabovidni berejo/tipajo veččutne vsebine, to je taktilne knjige, ki jih starši ali učitelji ustvarijo s posebnim programom za videče, imenovanim FeelBook Maker, ki je nameščen na napravi Feelif Pro. S tem programom pa se lahko ustvari tudi interaktivne zemljevide za igre, kot je lov na zaklad ali interaktiven tloris za pomoč slepi ali slabovidni osebi,

4) S Feelifom se da risati in risbe deliti z drugimi po e-pošti,

5) S Feelifom je mogoče igrati digitalne igre sam ali skupaj z drugimi, tudi po internetu: primeri takih iger so: 4 v vrsto, Kače in lestve, Kmetija, Križci in krožci, Potapljanje ladjic, Spomin, Šah, poučna tipna knjiga Poišči sesalca,

6) S Feelifom se da učiti brajice, matematike, grafičnih funkcij, izboljševati motorične sposobnosti, razvijati kognitivne sposobnosti, izboljševati prostorsko orientacijo, se učiti različnih konceptov in še mnogo drugega,

7) S Feelifom se da fotografirati in svoje fotografije občutiti pod prstom.

Kako deluje fotoaparata?

Ko se s fotoaparatom Feelif naredi posnetek, se ta samodejno odpre v aplikaciji Galerija slik Feelif, kjer se da sliko občutiti. Na vrhu zaslona so 4 gumbi, s katerimi

izbirate, kako želite sliko občutiti. Skrajni levi gumb prikaže sliko v različnih odtenkih sive barve, ki različno vibrirajo (temna barva vibrira močnejše od svetlejša). Drugi gumb od leve proti desni najde obrise objektov. Tretji gumb preklaplja med najdenimi objekti na sliki. Z dvojnimi dotikom nanj približamo enega od najdenih predmetov, da se ga tako lahko natančneje občuti. Skrajni desni gumb vizualno prikaže obrobe in območja predmetov, ki se jih čuti ter tudi izpiše in to pove govor. Če na zaslon položimo 5 prstov (info gesta), govorec našteje vse, kar je na sliki, ter pove druge podatke o sliki. Kadar je vklopljen internet, običajno program prepozna več predmetov. Aplikacija pove tudi, kakšne barve je površina, ki se je dotikaš.

Poročilo CERTAM o prirejeni tablici Feelif Pro

Tablico Feelif Pro so testirali v CERTAM (Centre de recherche Association Valentin Haüy) iz Francije, kjer so napisali: tablica deluje na podlagi operacijskega sistema Android Oreo 8. Dostopnost uporabniškega vmesnika zagotavlja bralnik zaslona »TalkBack«. Tudi Microsoftove aplikacije so prisotne na tablici. Slep ali slaboviden uporabnik "Samsung Galaxy Tab S3" ima posledično lahek dostop do že vgrajenih dostopnostnih funkcij. Posebnost Feelif PRO je njegov lasten vmesnik ter številne veččutne igre in izobraževalna vsebina. Interakcija s tablico je tipna, podane informacije pa lahko s pomočjo inovativne tehnologije skozi tresljaje, zvok in glas občutimo na zaslonu.

Sklep CERTAM je, da senzoričen pristop in predlagane aplikacije delujejo zanimivo za mlade slepe in slabovidne ljudi, tako za učence kot radovedneže. Manjka pa jim povratnih informacij strokovnjakov s področja izobraževanja, s katerim bi ta občutek potrdili.

Tehnične informacije o napravah Feelif

Naprava Feelif obstaja za različne namene v treh različicah:

1. Feelif Gamer se uporablja za telefoniranje in igranje iger, fotografiranje in občutenje preprostih oblik, slik in fotografij. Prednaložene ima vse do sedaj razvite igre ter aplikacijo za čutenje taktilnih knjig FeelBook.
2. Feelif Creator se uporablja za igranje iger in za izobraževanje, z njim lahko rišete, fotografirate in občutite oblike, slike in fotografije. Prednaložene ima vse do sedaj razvite igre in izobraževalne vsebine ter aplikacijo za čutenje taktilnih knjig FeelBook. Z njim lahko tudi telefonirate.
3. Feelif Pro se uporablja za igranje iger, za izobraževanje in za kreiranje veččutnih vsebin s posebnim programom za videče FeelBook Makerjem. Z njim lahko rišete, fotografirate in občutite oblike, slike in fotografije ter tudi telefonirate. Prednaložene

ima vse do sedaj razvite igre in izobraževalne vsebine, aplikacijo za čutenje taktilnih knjig ter poseben program FeelBook Maker.

Do sedaj razvite aplikacije za igre, izobraževanje in posebne namene so:

1. Aplikacije za igre: 4 v vrsto, Kače in lestve, Kmetija, Križci in krožci, Potapljanje ladjic, Spomin, Šah
2. Aplikacije za izobraževanje: Geometrične funkcije (vizualizacija / kreiranje matematičnih funkcij), Oblike (učenje oblik, kot so kvadrat, trikotnik in podobno), risanje (za kreiranje in barvanje), Učenje brajice.
3. Taktilni knjigi: Poišči sesalca in Oblike in grafi
4. Posebne aplikacije: Fotoaparati in Galerija Slik.

Nakup naprave je možen le prek spletne strani www.feelif.com ali po dogovoru z osebjem. Vse naprave imajo 14-dnevno garancijo za vračilo kupnine in 2 leti garancije. Nove aplikacije, ki bodo sledile, bo možno kupiti kar prek naprave Feelif. (Opomba: za nakup naprave lahko slepi in slabovidni uporabijo vrednotnico.)

Mnenja, testi in medijske objave o Feelif so zbrani na povezavi:
<https://www.feelif.com/si/feelif-v-medijih/>

Vse informacije, povezane z napravo Feelif, nakup ali stik s prijaznim osebjem pa dobite na spletni strani: <https://www.feelif.com/si/>

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Na voljo veliko število elektronskega gradiva za osebe z okvaro vida, RTV omogoča na TV zvočne podnapise za slepe in slabovidne, Konec podpore za Skype 7, WCAG 2.1 posvojil evropski standard EN 301 549 za IKT, Bo Gutenberg podvržen neodvisni reviziji dostopnosti?

Avtorja in sodelavca: Aleš Kuhar in Jožef Gregorc

Lektoriranje: Albert Kolar

Pošlji komentar

Na voljo veliko število elektronskega gradiva za osebe z okvaro vida

Za vse željne literature je na voljo obširen spletni arhiv knjižnega gradiva, tako leposlovja, kot strokovnega knjižnega gradiva v tujih svetovnih jezikih. Na začetku so k projektu prve pristopile tri večje knjižnice. To so NLS bard, Bookshare ter Scholar's portal »Spletni portal Univerze v Ontariu v Kanadi«. V arhivu so tako starejša leposlovna dela, kot dela sodobnih avtorjev ter strokovna literatura. Projektu se lahko pridružijo ostale ustanove, ki imajo prilagojeno gradivo, kot so šole, javne knjižnice, bolnišnice, in ostale. Posamezniki pa lahko z izpolnitvijo spletnega obrazca pridobijo brezplačen dostop do enega največjih spletnih literarnih arhivov.

Vir: <https://blog.archive.org/2018/10/11/internet-archive-expands-access-to-millions-of-books-for-people-with-disabilities/>

RTV omogoča na TV zvočne podnapise za slepe in slabovidne

Ob mednarodnem dnevu bele palice 15. oktobra je nacionalna televizijska hiša javnosti predstavila pomembno pridobitev. Gre za dodatni kanal za zvočne opise za slepe in slabovidne, kar vsem predstavlja pomemben korak naprej, saj smo s tem pridobili možnost bolj kakovostnega spremljanja vsebin na programih Nacionalne televizije. Storitve je brezplačno na voljo vsem uporabnikom tako pri kabelskih operaterjih, kot pri ponudnikih IP televizije v večini paketov. Pomembno je le, da imamo možnost spremljanja kanalov z visoko ločljivostjo – HD, vsaj za programe Nacionalne televizije. Zaenkrat lahko poslušamo dodatne zvočne opise ter podnapise pri nekaterih dnevno-informativnih oddajah ter vsebinah, ki so posebej pripravljene in predvajane praviloma dvakrat ali trikrat mesečno. Trenutno pa poslušanje podnapisov nanizank ter filmov še ni mogoče, saj gre za zapleten postopek grafičnega prikaza. Pomembno je, da nam ni več treba preklapljati na kanal TV Slovenija 3, kar smo, če smo si želeli ogledati oddajo z dodatnimi zvočnimi opisi, do

sedaj morali storiti. Postopek vklopa dodatnega kanala je odvisen od ponudnika, pri katerem imamo naročene internetne storitve ter storitve televizije.

Vir: <http://www.rtv slo.si/dostopno/navodila>

Konec podpore za starejše različice spletnega klepetalnika Skype 7

Že v pretekli izdaji smo govorili o koncu podpore spletnega klepetalnika Skype 7 – Skype classic. Tokrat pa so pri Microsoftu najavili dokončno ukinitve podpore. To je 1. november za uporabnike namiznih naprav, s 15. novembrom pa za ostale mobilne ter tablične naprave. Naj omenimo, da bomo starejšo različico Skypea sicer nekaj časa še lahko uporabljali; težave nam lahko povzročajo le vzpostavitev povezave z zelenim sogovornikom ter uporaba ostalih storitev. Zato je kljub temu priporočljiva nadgradnja na najnovejšo različico Skype 8. Po določenem datumu pa bo uporaba starejših različic popolnoma onemogočena in se ne bomo mogli več prijaviti v omrežje.

Vir: <https://support.skype.com/en/faq/FA34864/support-for-skype-versions-7-and-below-is-ending>

WCAG 2.1 posvojil evropski standard EN 301 549 za IKT

WCAG 2.1, to je dokument, ki na kratko standardizira, kako mora biti nekaj narejeno, da je dostopno za ljudi z oviranostmi, je posvojil evropski standard EN 301 549 za IKT. Standard pokriva spletna mesta, spletne aplikacije, mobilne aplikacije in druge elektronske dokumente.

vir: <https://www.w3.org/WAI/news/2018-09-13/WCAG-21-EN301549/>

Bo Gutenberg podvržen neodvisni reviziji dostopnosti?

Gutenberg, ki bo privzeti urejevalnik vsebine in oblike v prihajajoči različici Wordpressa 5.0, ne izpolnjuje zahtev dokumenta WCAG 2.0 na nivoju AA, kar je standard pri kodiranju Wordpressa, ugotavlja skupnost, ki spremlja stanje na področju dostopnosti Wordpressa. Zato je WPCampus, skupnost, ki združuje več kot 800 razvijalcev, učiteljev in drugih spletnih strokovnjakov, ki delajo s platformo Wordpress v višjem in visokem šolstvu, podala pobudo za neodvisno revizijo tega urejevalnika, ki bi ugotovila dejansko stanje na tem področju.

Vir: <https://wptavern.com/wpcampus-is-pursuing-an-independent-accessibility-audit-of-gutenberg>
<https://make.wordpress.org/accessibility/2018/10/29/report-on-the-accessibility-status-of-gutenberg/>

Na vrh

MEDNARODNE NOVICE: Evropski akt o dostopnosti, EU ratificirala Marakeško pogodbo, Japonska pristopila k Marakeški pogodbi, ZDA napravile ogromen korak za izpolnitev Marakeške pogodbe, Mednarodna federacija knjižničnih združenj (IFLA) izdala priročnik za implementacijo Marakeške pogodbe

Avtor: Marino Kačič

Prevod in lektoriranje: Jure Škerl

[Pošlji komentar](#)

Evropski akt o dostopnosti

Pariz, 11. november 2018: Razočaranje ob izidu pogajanj o Evropskem aktu o dostopnosti

Evropska unija je 8. novembra sprejela začasen politični dogovor o Evropskem aktu o dostopnosti. Spričo težkih pogajanj Evropska zveza slepih pozdravlja to novico kot pozitivno, vendar obenem obžaluje, da sprejeti dogovor še zdaleč ne izpolnjuje ambicij prvotno zamišljenega horizontalnega akta.

"Sprejeto besedilo je dober korak naprej, a na žalost se v njem zrcalijo zadržki nacionalnih vlad do učinkovite rešitve teh vprašanj," je povedal Rodolfo Cattani, predsednik Komisije za komunikacijo z EU pri Zvezi, in dodal: "Kljub zamujeni priložnosti upamo, da bo ta akt spodbudil povečevanje dostopnosti do blaga, storitev in sistemov za več kot 30 milijonov evropskih slepih in slabovidnih oseb."

Evropski akt o dostopnosti je sploh prvi celovit seznam minimalnih zahtev, ki jih morajo izpolniti podjetja pri zasnovi izdelkov ali storitev za invalidne osebe in ki bo zavezujoč tudi v primerih javnega naročanja. Med drugim ureja delovanje bankomatov, plačilnih terminalov, celotno področje spletne prodaje in e-bralnike. Na žalost pa je akt v glavnem omejen na digitalni svet. Države članice so tako zamudile priložnost, da bi zadovoljivo uredile tudi področja arhitekture, turizma in javnega prevoza. Poleg tega so iz akta izvzete storitve mikropodjetij.

Kljub temu Evropska zveza slepih poziva tako Evropski parlament kot Evropski svet, da formalno sprejmeta akt še pred mednarodnim dnevom invalidnih oseb 3. decembra 2018. Zveza še sporoča, da bo v sodelovanju z drugimi interesnimi združenji nadzorovala implementacijo direktive v nacionalne zakonodaje držav članic

EU ter da bo sodelovala v procesih standardizacije, ki so potrebni za to, da Evropski akt o dostopnosti zaživi tudi v realnosti.

Predlog akta je Evropska komisija pripravila leta 2015, Evropski parlament in Evropski svet pa sta se v pogajanja vključila na začetku letošnjega leta. Evropska zveza slepih je v proces vključena že od samega začetka, pri čemer se je vedno trudila, da bi partnerji sprejeli vizijo direktive, ki ne bo omejena zgolj na manj pomembna področja. Kljub nezadovoljivemu izidu pogajanj Zveza smatra, da njeni napori niso bili zaman.

Vir: www.euroblind.org

Mednarodna federacija knjižničnih združenj (IFLA) izdala priročnik za implementacijo Marakeške pogodbe

Konec avgusta je Mednarodna federacija knjižničnih združenj (IFLA) v sodelovanju z organizacijo Elektronske informacije za knjižnice (EIFL) izdala vodič "Getting Started – Implementing the Marrakesh Treaty for persons with print disabilities".

Vir: www.euroblind.org

EU ratificirala Marakeško pogodbo in odprla novo poglavje v zgodovini boja oseb z zmanjšano zmožnostjo branja za pravico do branja

Evropska unija je ob seji generalne skupščine Svetovne organizacije za intelektualno lastnino 1. oktobra ratificirala Marakeško pogodbo, ki je tako postala zavezujoča za njenih 28 članic. Ta pogodba ureja objavo in mednarodno trgovino z avtorskimi deli v formatih, dostopnih invalidnim osebam (brajica, zvočne knjige itd.), ter vzpostavlja zavezujoč pravni okvir izjem v nacionalnih zakonodajah o avtorskih pravicah.

"Gre za pomemben korak v boju proti knjižnemu pomanjkanju, ki ga trpi milijone (samo v Evropi denimo 30 milijonov) oseb po vsem svetu, ki so slepe, slabovidne ali imajo kako drugače zmanjšano zmožnost branja," pravi Wolfgang Angermann, predsednik Evropske zveze slepih. "Pogodba razširja dostop do kulture ter izobraževanja in se bo zagotovo izkazala za enega od ključnih elementov, ki slepim in slabovidnim omogočajo boljši položaj na trgu dela in vključenost v sodobno globalizirano in digitalizirano družbo."

Evropska zveza slepih je vodila intenzivno kampanjo v podporo Marakeški pogodbi, trenutno pa prek svojih članic spremlja njeno implementacijo. Obenem poziva vse

države, ki se za to še niso odločile, naj pristopijo k pogodbi, države članice Evropske unije, ki direktive niso implementirale do 11. oktobra (skrajni rok za implementacijo), pa k takojšnjemu prenosu smernic pogodbe v svoje nacionalne zakonodaje.

Izjava za javnost je v celoti na voljo na spletni strani Evropske zveze slepih.

Vir: <http://www.worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

ZDA napravile ogromen korak v prizadevanjih za izpolnitev zavez Marakeške pogodbe

Mark A. Riccobono, predsednik Nacionalne zveze slepih ZDA

Konec julija 2008 se je v mestu Washington na povabilo Svetovne zveze slepih in organizacije Knowledge Ecology International sestala raznolika skupina deležnikov z namenom, da opredelijo potrebo po jasnem mednarodnem dogovoru o izjemah v nacionalnih zakonih o avtorskih pravicah, ki bi dovoljevale reprodukcijo avtorskih del v formatih, dostopnih invalidnim osebam, ter potrebo po mednarodni ureditvi, ki bi omogočala globalno prost pretok teh del. Ameriško Nacionalno zvezo slepih je na tem uvodnem sestanku predstavljal James Gashel.

Rezultat pogovorov je bilo poročilo z naslovom Razprava o sporazumu Svetovne organizacije za intelektualno lastnino za slepe, slabovidne ter osebe z zmanjšano zmožnostjo branja. Že jeseni 2008 je Chris Friend, tedanji predsednik Kampanje za pravico do branja pri Svetovni zvezi slepih, to poročilo predstavil delegatom Svetovne organizacije za intelektualno lastnino. S tem so se začeli pet let trajajoči pogovori med članicami Svetovne organizacije za intelektualno lastnino, založniki ter predstavniki invalidnih organizacij, ki so se zaključili junija 2013 z diplomatsko konferenco v Marakešu (Maroko). Med drugimi je Svetovno zvezo slepih na konferenci predstavljal dr. Frederic Schroeder, Nacionalno zvezo slepih ZDA pa Scott LaBarre v vlogi njenega glavnega pogajalca. Kdor je podrobneje seznanjen s tematiko, ve, da se je konferenca začela v nelagodnem vzdušju, saj je bilo v tistem trenutku nerazrešenih še 37 postavk pogodbe, kar je mnoge navdajalo z dvomi, ali bo dogovor sploh mogoče doseči.

Po desetih dneh napornih pogajanj so delegati 28. junija 2013 naposled prišli do končnega dogovora. Marakeška pogodba o sprostitvi dostopa do avtorskih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z zmanjšano zmožnostjo branja je ugledala luč sveta. Nacionalna zveza slepih ZDA se je pognala v akcijo ter Obamovo administracijo pozvala, naj pogodbo čimprej ratificira. Slednja jo je podpisala 2. oktobra 2013 ter ustanovila delovno skupino, zadolženo za sestavljanje zakonodaje, ki bo implemetirala določila pogodbe. Sledili sta več kot dve leti pozivov Nacionalne

zveze slepih in drugih ameriških interesnih združenj, naj Obamova administracija čimprej objavi vsebino tega zakonodajnega svežnja. To se je končno zgodilo 10. februarja 2016. A dela s tem še ni bilo konec. Združenje ameriških založnikov je namreč izrazilo nekaj nestrinjanj z načinom implementacije Marakeške pogodbe, zaradi česar so se ponovno odprla pogajanja med njimi ter predstavniki knjižnic in invalidnih organizacij.

Med temi pogajanjmi, ki so bila zagnana oktobra 2016 na prvi skupščini Svetovne organizacije za intelektualno lastnino, posvečene posebej Marakeški pogodbi, je stališča Nacionalne zveze slepih ZDA predstavljal pisec tega prispevka, Svetovno zvezo slepih pa dr. Schroeder in Scott LaBarre (kot predstavnik severno-ameriške in karibske veje Svetovne zveze slepih).

Odbor za pravosodje ameriškega senata je 15. marca 2018 objavil osnutek Zakona o implementaciji Marakeške pogodbe (S.2559), ki je bil plod sodelovanja med Nacionalno zvezo slepih ZDA, združenjem založnikov in knjižnično skupnostjo.

O zakonu je 18. aprila 2018 zasedal senatni Odbor za odnose s tujino. Sestanka se je kot predstavnik Zveze udeležil Scott LaBarre, Jonathan Band je predstavljal stališče Zavezništva knjižnic za avtorske pravice, Allan Adler pa je govoril v imenu Zveze ameriških založnikov. Podporo Marakeški pogodbi je izrazila tudi Manisha Singh, pomočnica sekretarja Urada za gospodarske in poslovne zadeve z zunanjega ministrstva ZDA.

28. junija 2018, natanko pet let po podpisu Marakeške pogodbe v Maroku, je senat soglasno sprejel zakon S.2559. Enako je glasoval tudi predstavniki dom kongresa 25. septembra 2018. Ko bo zakon podpisal še predsednik, bodo slepe in slabovidne osebe ter osebe z zmanjšano zmožnostjo branja v ZDA končno dobile avtorska dela v njim dostopnih formatih (opomba prevajalca: ameriški predsednik Donald Trump je omenjeni zakon podpisal 9. oktobra, s čimer je ta stopil v veljavo).

Vir: <http://www.worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

Japonska pristopila k Marakeški pogodbi

Prvega oktobra 2018 je japonska vlada deponirala svojo listino o pristopu k Marakeški pogodbi. To pomeni, da pogodba v skladu z določili za Japonsko stopi v veljavo na dan 1. januarja 2019. Japonsko ministrstvo za zunanje zadeve je sporočilo, da se je s tem povečala dostopnost avtorskih del za slepe in slabovidne osebe ter za osebe z zmanjšano zmožnostjo branja na Japonskem, država pa se je vključila v mednarodno gibanje za uveljavitev pravice do branja.

Vir: <http://www.worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

O Evropski zvezi slepih (EBU)

Evropska zveza slepih je nevladna, neprofitna evropska organizacija s sedežem v Parizu, ki je bila ustanovljena leta 1984, in ena od šestih regionalnih članic Svetovne zveze slepih. Je zaščitnica in glasnica interesov slepih in slabovidnih oseb v Evropi. Sestavlja jo mreža nacionalnih organizacij slepih in slabovidnih oseb iz 42 evropskih držav.

Spletna stran: www.euroblind.org

O Svetovni zvezi slepih (WBU)

Svetovna zveza slepih (WBU) je nevladna organizacija, registrirana v Torontu v Kanadi. **WBU je svetovna organizacija, ki predstavlja po ocenah 253 milijonov slepih in slabovidnih ljudi po celem svetu. Članice so združenja in druge organizacije za slepe in slabovidne iz 190 držav, pa tudi druge mednarodne organizacije, ki delujejo na področju okvare vida.**

Spletna stran: <http://www.worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

[Na vrh](#)

© 2002-2018 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)